Мы бідны, уж з діда, прадіда,
То духом хоц будме богаты!
І чести не дайме здоптати,
А віры не зломит нам біда!
(Русенко)

ISSN 1503-5104

DWUMIESIĘCZNIK

СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ

STOWARZYSZENIE ŁEMKÓW

LEMKO ASSOCIATION

Бесіда

ДВОМІСЯЧНИК ✷ РІК XX, Нр 1 (100) СІЧЕН – ЛЮТИЙ 2008 ✷ КРЕНИЦЯ – ЛІГНИЦЯ

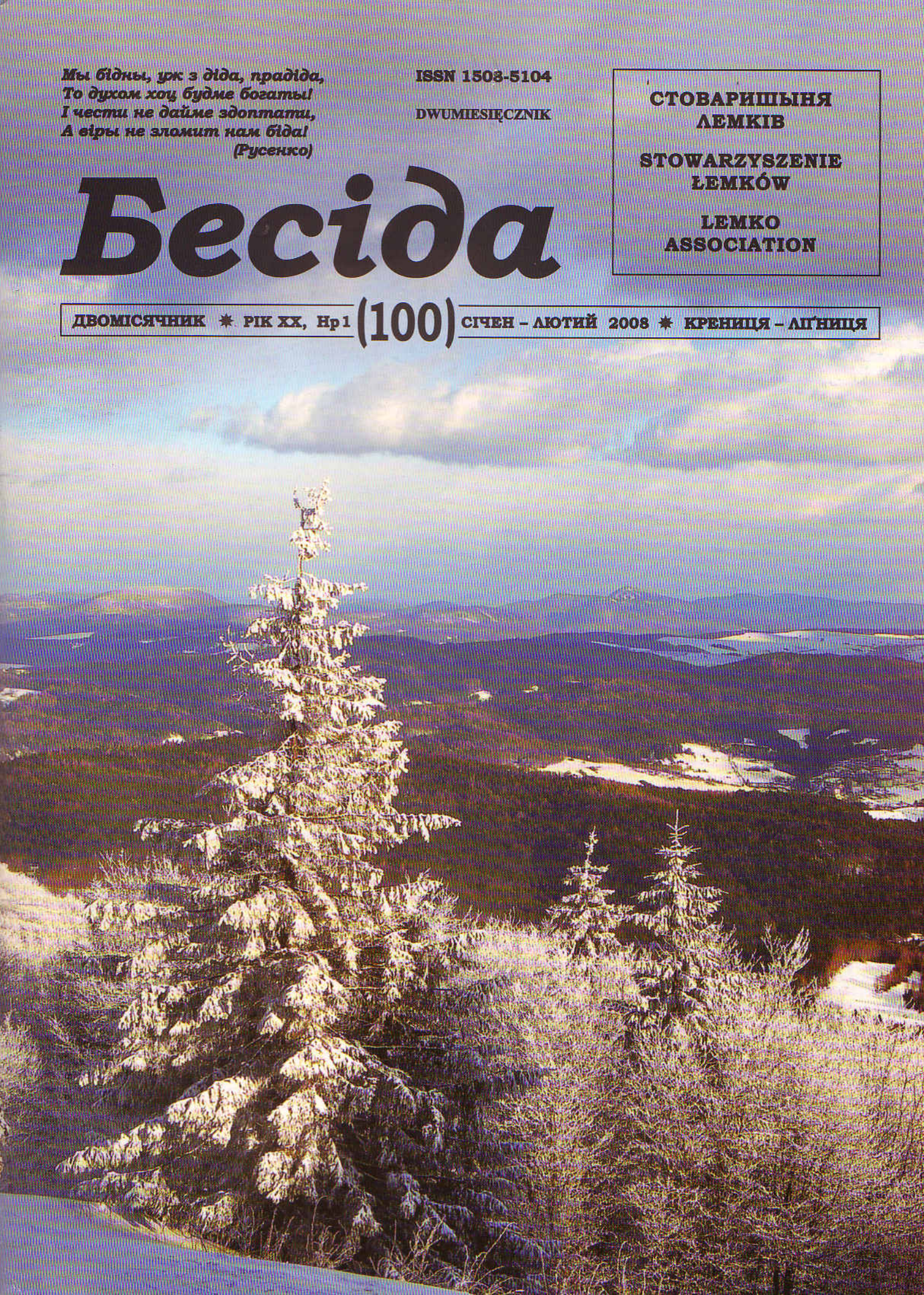

Бесіда

Часопис Головного Заряду Стоваришыня Лемків

выходит од 1989 рока

посвячений збережыню історіі, культуры і языка Лемків

інформуючий о жытю нашой і братніх нам суспільности

плекаючий вірні надіі прадідів і вітців

В *Бесіді* почуєш смак рідного слова, такого, як передати го треба твоім дітям і внукам

Буд спілучастником і спілтворцьом *Бесіды*, бесідуй з *Бесідом*

Бесідуй, рад, гвар, повідай! Товды ЛЕМ будеш собом І шанувати Тя будут Люде

Чытай Бесіду Внуку і Діду!

Ця церемонія називається "Талєрґоф", вона по-в'язана з Днем прав людини... Уже кілька років поспіль цього дня військові згадують жертв, м'яко кажучи, попередників нинішніх австрійських вояків. Раніше завжди говорили лише про жертв нацизму. Цього разу згадали історію Першої світової війни. Взагалі вперше заговорили про "цісарський та королівський табір для інтернованих у Талєрґофі" (...).

Гервіг Гьоллєр, *Примари Талєрґофа*, стор. 6

Головным ініциятором і орґанізатором той знаменитой подіі был Кружок Стоваришыня Лемків в Ліґници а векшіст орґанізацийного труду взял на себе ведучий кружка Митро Русинко. В порозуміню і добрій спілпрацы з парохом ліґницкой парохіі – о. Прот. Любомиром Воргачом і з вірныма нашой парафіі Ден Памяти присвячений свящ. Димитрийови Хылякови, великого формату Лемкови – якій оддал своє долґє, міцно актывне, трудолюбиве жытя нашій Церкви, нашым людям – прибрал святочну оправу.

Лука Сук, *Ден Памяти*, стор. 8

На Захід – де 27 грудня в Любіні, а 28 грудня в Пшемкові мало быти одогране „Сонце" – іхали мы, а бодай я, з непокойом. З єдной страны была радіст, же повело ся орґанізувати тоту „выправу", а з другой... Тоты голосы, переказуваны шептаном почтом... Тоты телефоны, з котрых выходило, же Захід... боіт ся „Сонця".

Петро Трохановскій, *Сонце сходит і заходит*, стор. 10

Даний номер „Бесіды" носит число 100. Значыло бы то, же маме маленькє свято. Свято для кого, чыє? Редакциі, Дописувачів? Чытачів? Руснаків нашых, Лемків, тых, што хоц не чытают, але купуют, тримают „Бесіду" на кредензі? Ци може то свято лем того першого субъєкту?

(пт) *100 нумерів „Бесіды"*, стор. 13

Третього марця 1899 рока о годині 12:10 капітаны німецкой армії вон Сіґсфельд /von Sigsfeld, вон Гартгаусен /von Harthausen і Альфред Ґільдебрандт/ Alfred Hildebrandt (1870-19??) выстартували бальоном з Берліна, хотячы долетіти до Вроцлава і вернути до Берліна того самого дня. При сильнім вітрі вышмарили два з дванадцетьох мішків балясту і бальон, по тым як вітер пару раз бухнул по земли ґондольом, пішол догоры, скоро доходячы до высокости 762 метрів.

Богдан Горбаль, *З Берліна до Боґушы... бальоном... в 1899 році*, стор. 18

На передній стороні окладинкы: *Зима на Яворині Креницкій*. Фото: Петро Басалыґа

На задній стороні окладинкы: *100 нумерів Бесіды* – репродукция архівальных номерів.

Новины, не новины – не лем з Лемковины

♦ 5 листопада розпочала ся для православных віруючых Пряшівщыны рідка подія – путуваня мощи з Афону, Св.Йоана Руского і Св. Влкмч. Димитрия Солуньского. Мощы – з центральным празднуваньом в дни Св. Димитрия в Пряшові – вандрували по парафіях оной страны Бескіда.

♦ 9 листопада – як подали *Bardejovske novosti* з того дня – Найвыжший Суд Ізраіля (Комісия Справедливых, Яд Вашем) причислил бл. Єпископа Павла (Гойдича), великого русиньского патріоту до почту „Справедливий медже народами сьвіта".

♦ 11 в Кракові Капітула IX едиции конкурсу Pro Publico Bono выріжнила в катеґориі „Культура і народове нашлідство" Обьєднаня Лемків за орґанізацию Лемківской Ватры в Ждыни. Нагороду одобрали Ш. Гладик і В. Шлянта.

♦ 14 листопада жытелі Бортного торжественно святкували свій кєрмеш – св.св. Космы і Даміана. По літургіі, возглавляній Высокопреосвященнійшым Владыком Адамом народну част свята прикрасил ансамбль „Ручай", веденый М. Боґоньом, а в шувній мірі складаючий ся з Бортнян.

♦ 16-17 листопада в Токаіку к. Стропкова проходила споминкова стріча в памят 63. річниці Токаіцкой траґедиі – масового морду Руснаків через ґітлерівців. На споминках был приявний Міністер Оборони Словацкой Республикы Франтішек Кашіцки.

♦ 25 листопада Кружок Стоваришыня Лемків в Ґожові Влкп. орґанізувал ювілейну – XV Стрічу з Лемківском Культуром. Выступили ансамблі: „Скеюшан" з Чеcкой Республикы, домашні – „Кычера", „Ластівочка", „Лемко Тавер" ай індивідуальны выконавці (пізрий на фоторепортаж – ст. 14)

♦ 28 листопада во Вроцлаві одбыл ся вернісаж выставы „Лемківський Єрусалим" презентуючой пластычну творчіст артыстів з Лемковины.

♦ 30 листопада в Свиднику Русиньска Оброда орґанізувала популярно-наукову конференцию п.н. *Хронологія історії і культуры Русинів Словациі.*

♦ 2 грудня в циклю *Podróże kulinarne Roberta Makłowicza* TVP2 завитала до Высовы і Ріпок і презентувала лемківску кухню. „GK" написала потім: „Udowoniono, że kuchnia ta jest prosta dla amatorów gotowania i wykwintna dla smakoszy".

♦ 4 грудня, в перший ден жыдівского свята Ханука, на запрошыня рабина М. Тайхмана представникы русиньской інтеліґенциі Закарпатя взяли участ в запаліню хануковой сьвічкы (Русины остро осудили прояв антисемітизму, осіню минулого рока в Ужгороді).

♦ 7-8 грудня во Вроцлаві проходили „Spotkania z kulturą łemkowską" орґанізуваны через фундацию „Dom Pokoju" і „Towarzystwo im. Edyty Stein". Доповіди з історіі, віроісповіданя і культуры выкликали потім бурливу дискусию інтернавтів.

♦ 15 грудня нашы Лемчата мали в ґорлицкій Рускій Бурсі занятя з пластыкы, языка і культуры. Пак зо своіма учытелями, а по части тіж з родичами засіли до передчасного, але як же потрібного познавчо, велийного стола.

♦ 15-16 грудня голосний уж спектакль „Лемко", зреалізуваный через ліґницкій Театр ім. Г. Моджеєвской (інформували мы о тым в попередніх „Новинах"), представлено в Варшаві.

♦ 16 грудня в Кыєві з нагоды 60. річниці депортациі орґанізувано Лемківскій Вечер. В артистычній части выступили м.ін. знаны нашы ансамблі – „Кычера" і „Смерек" з Клішова.

♦ 19 грудня, на Святителя Миколая одбыло ся в Ждыни посвячыня одновленого іконостасу місцевой церкви. Архієрейскє богослужыня возглавлял Высокопреосвященнійший Владыка Адам.

♦ 21 грудня, враз з введіньом трактату в Шенґен, престала існувати і границя розділююча Руснаків. Шкода, же для нас – по замордуваню Лемковины пред 60. роками – не ма то уж такой ниякого значыня.

♦ 23 грудня в ліґницкій православній церкви одбыл ся інтенцийний концерт церковной музыкы. Выступили: Хор Молодежы Вроцлавско-Щецінской Єпархіі „Благодар", Хор Деканального Духовенства „Анастасіс" і Хор Парафіі Воскр. Госп. в Ліґници.

♦ 23 грудня в войводиньскым Коцурі проходила II медженародна гумористычно-сатырычна маніфестация *Коцурска Чутка '007*, на якій представлено творы (карикатуры, афоризмы, гуморескы) 21 авторів.

♦ 27-28 грудня Театр Стоваришыня „Руска Бурса" в Ґорлицях – „Терка" выступил на Західніх Землях – в Любіні і Пшемкові – з інсценізацийом *Сонце сходит і заходит* авторства Петра Мурянкы (чытай - стор. 10).

♦ 30 грудня в Ліґници Головний Заряд Стоваришыня Лемків – як каждого рока – мал своє зобраня, на якым підсумувано річну діяльніст нашой орґанізациі і накріслено плян діяльности на приходячий рік.

Jak nazwać po łemkowsku

Jeszcze w tym roku w łemkowskich wsiach powiatu gorlickiego przeprowadzone będą referenda w sprawie dwujęzycznych nazw miejscowości – polskich i dawnych łemkowskich – pisanych cyrylicą. Jest to mozliwe dzieki ustawie o mniejszościach narodowych i stnicznych oraz o języku regionalnym. Warunkiem jest jednak zgoda lokalnych samorządów i większości mieszkańców. Jak zagłosują – nie wiadomo. Na razie pozytywnie na ten temat wypowiadają się wójtowie gmin, których sprawa dotyczy – Dymitr Rydzanicz z Uścia Gorlickiego, Małgorzata Małuch z Sękowej, Jan Morańda z Ropy i Ryszard Guzik z gminy Gorlice. (...)

Ryszard Guzik, wójt gminy Gorlice, uznaje inicjatywę za ważną i potrzebną, choć jak sam twierdzi – stare łemkowskie nazwy są wciąż żywe. Na przykład podaje Bielankę. – Od kilku lat przy drodze w Bielance, tuż za leśniczówką, stoi drewniany słup z napisem Bilanka. W swoim ogrodzie umieścił ją Paweł Stefanowski. – Drugi napis jest na tabliczce z numerem domu. Mieszkańcy wyprzedzili więc u nas inicjatywę i nie czekali na referendum.

Jak przekonują przedstawiciele Łemkowskiej Młodzieżowej Organizacji „Czucha", którzy wystąpili do władz gmin powiatu gorlickiego z propozycją używania dwujęzycznych nazw, byłby to symboliczny gest w tak uroczyście obchodzoną w tym roku 60. rocznicę Akcji Wisła. (Agnieszka Nigbor, *Gazeta Krakowska / Nowosądecka*, 14 listopada 2007)

W grudniu nabożeństwo

Specjalnym wapienno-piaskowym tynkiem pokrywane są ściany we wnętrzu szczecińskiej cerkwi. – Tynki w naszej świątyni kładzie rodzinna firma z Beskidu Nowosądeckiego – wyjaśnia ks. Paweł Stefanowski, proboszcz prawosławnej parafii w Szczecinie. Kiedyś tynki wapienno-piaskowe były stosowane powszechnie, dziś należą do rzadkości. Wapienne podłoże sprawi jednak, że polichromie, które w przyszłości będą zdobić prawosławną świątynię, będą trwalsze. W szczecińskiej cerkwi założono także elektryczność. Niewykluczone, że jeszcze w tym roku odprawione zostanie w świątyni pierwsze nabożeństwo. (masz, *Kurier szczeciński*, 15 listopada 2007)

Łemkowie 2007

Były w Polsce czasy i wydarzenia, fakty i historyczne wstrząsy, które nie dadzą się opisać zwykłymi, a nawet niezwykłymi słowami. Nic bowiem nie jest w stanie oddać stanu ducha, zaglądnąć do wnętrza niesprawiedliwości, poczuć ból wygnania zmierzyć siłę nostalgii, opisać pustkę w sercu i rozmiar cierpienia – wszystkich tych, których niepojęte wyroki historii, wyrwały nagle z odwiecznych siedlisk, ciepłem przeniknionych hyż, zagród i miejsc rodzinnego kultu, religii i przestrzeni. Nawet ci najwybitniejsi piszący o Łemkach tacy jak: Jan Chowaniec, Jarosław Zwoliński, Roman Chomiak, Antoni Kroh, Andrzej Piecuch, Adam Harkawy, Mariola Janowska, czy Jarosław Merena i Michał Źrołka, a nawet sam Profesor Roman Reinfuss – nie byli w stanie tak do końca oddać ogromu niedoli Łemków, kiedy cios spadł na nich jak grom ze spokojnego dotąd i przychylnego nieba. Stało się to wiosną 1947 roku, kiedy w ramach Akcji Wisła, bagnety Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego WP, wypędziły Łemków z domostw i wsi, od Jaworek, Białej i Czarnej Wody w Pieninach, z Doliny Popradu, z okolic Muszyny, Krynicy, Tylicza, aż po Powiat Gorlicki, Beskid Niski i Osławę. W ciągu paru zaledwie godzin, wszędzie tam została tylko pustka i cisza, trwająca po dziś dzień, choć tę pustkę zastąpiła wrzawa zasiedlenia. Sam pamiętam z dzieciństwa, owe zety namalowane na drzwiach chat wybranych przez tych, dla których los, niewiedzieć dlaczego okazał się aż tak wspaniałomyślny, absolutnie niezasłużenie. (...)

(...) My Polacy mamy to do siebie, że lubimy trwonić wartości, które pochodzą od Niebios, a których nie potrafimy docenić i pielęgnować. Nie wolno nam zobojętnieć na piękno tuż obok, mimo że go nie stworzyliśmy, ale go mamy – dzięki Łemkom. (Tadeusz Kuszenin, *Głos Małopolski*, listopad 2007)

Rzadko spotykany to tekst (przytoczyłem go tutaj w bodaj trzeciej części), dotyczący łemkowskiego eksodusu. Odważny, szczery (owe zety!) I jednocześnie przedziwny, m.in. z owym: *a nawet sam* (sic!) *Profesor Roman Reinfuss...* Przecież ten pan oddać ogromu niedoli Łemków nawet się nie starał. Swego czasu jeden ze znanych również etnografów powiedział: Profesor Reinfuss, gdy badał kulturę Łemków, był za młody, żeby to zrobić dobrze. Zaś gdy już dojrzał jako naukowiec, nie chciało mu się pojechać do Łemków na wygnaniu.

Świat Łemków z historią w tle

Pod hasłem „Modrzejewska wraca do Warszawy" legnicki Teatr im. Heleny Modrzejewskiej 15 i 16 grudnia pokaże w Warszawie swój najnowszy spektakl „Łemko".

Sztuka Roberta Urbańskiego to opowieść o Łemkach i Ukraińcach przesiedlonych w okolice Legnicy w ramach powojennej akcji „Wisła".

„Łemko" w reżyserii Jacka Glomba (autora głośnej, zrealizowanej także na deskach Teatru im. Modzrzejewskiej „Ballady o Zakaczawiu) to nie tylko przedstawienie teatralne, ale przede wszystkim projekt artystyczny obejmujący Legnicę i okolice, odnoszący się do doświadczeń ludzi, których relacje stały się główną osią tego spektaklu.

Główny bohater to sędziwy Łemko imieniem Orest, człowiek prosty i uczciwy, który czuje, że wkrótce umrze. Przyjeżdżają do niego dzieci: syn i dwie córki, których interesuje tylko spadek. Mało tego. Nie czują się Łemkami, lecz Polakami, nie mówią po rusińsku, nie chodzą do cerkwi. Ojciec pragnie opowiedzieć im historię swojego życia, przypomnieć czasy młodości i ludzi, których dane mu było spotkać. Akcja spektaklu rozgrywa się współcześnie, ale przeplatana jest retrospekcjami z czasów wojny.(...) (*Dziennik*, 29.11.2007)

Zespół do likwidacji?

Legnickiemu stowarzyszeniu Kyczera grozi likwidacja. Jeśli do końca roku MSWiA nie prześle na jego konto obiecanych 160 tys. zł, majątek stowarzyszenia pójdzie pod młotek, a tak lubiany przez leg-

niczan Festiwal Mniejszości Narodowych i Etnicznych więcej się nie odbędzie.

W tym roku legnickie Stowarzyszenie Zespół Pieśni i Tańca Kyczera po raz 10. zorganizowało festwal. O dofinansowanie imprezy Jerzy Starzyński, prezes Kyczery, jak co roku poprosił MSWiA, w którego gestii znajdują się mniejszości.(...)

Starzyński niepokoić się zaczął 22 lipca. Wtedy dyrektor Departamentu Wyznań oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Zbigniew Filipkowski zaprosił do Warszawy. Na początku się doszkolił pytając... jakiego wyznania są Łemkowie. Potem poinformował osłupiałego Starzyńskiego, że wprawdzie nie z winy stowarzyszenia, ale ze względu na „uchybienia formalne w treści ogłoszenia konkursowego" ministerstwo nie podpisze z Kyczerą umowy.(...)

– Jesteśmy ofiarami rozgrywek personalnych, jakie wstrząsnęły MSWiA latem tego roku. Przekonują mnie o tym dziwne telefony, jakie otrzymuję prywatnie od pracowników ministerstwa, i spotkanie z dyrektorem Filipkowskim 22 lipca – twierdzi Jerzy Starzyński. (...) (Honorata Rajca, *Konkrety*, 12 grudnia 2007)

Gdy czuje, że żyje – po prostu śpiewa

Julia Doszna śpiewa pieśni polskie, ukraińskie łemkowskie, ale też bułgarskie, macedońskie czy chorwackie. Śpiewa o sobie, o górach, ludziach i o Bogu. Dla niej spiewać, istnieć i kochać znaczy to samo. W swoich przekazach jest zywa, prawdziwa i szczera. Uczestniczyła w międzynarodowych festiwalach i koncertach, m.in. w USA, Kanadzie, na Ukrainie, Słowacji, w Niemczech, Rosji, w Czechach. W swoim artystycznym dorobku ma kasetę „Z kolędami po Karpatach" – śpiew solo oraz trzy płyty CD: „Tam na Łemkowynie" – śpiew solo, „Czoho płaczesz" – śpiew z towarzyszeniem gitarzysty – Krzysztofa Pietruchy i „Imigrant/Emigrant" – śpiew z towarzyszeniem tria – fortepian, kontrabas, skrzypce. Płyta „Tam na Łemkowynie" została laureatem Folkowego Fonogramu Roku 2000. (...)

– Gdy czuję, że żyję – śpiewam. Bo śpiew jest we wszystkim co żyje: w kwiatach i ptakach, w cieple słońca i w chłodzie kropel deszczu, w potoku stromo spadającym i nawet w ciszy przydrożnego kamienia ukryte jest tajemne jego brzmienie. Śpiew jest modlitwą do Stwórcy. Moją modlitwą – mówi. (...) (Ewa Bugno, *Gazeta Krakowska*, 14 grudnia 2007)

Wszystko, co wiemy o Łabowej

Towarzystwo Miłośników Ziemi Łabowskiej chce wydać obszerną publikację na temat Łabowej i okolic. Ma się ona ukazać w przyszłym roku. Almanach będzie liczył około dwustu stron. Książka ma być kolorowa i wydrukowana na dobrym papierze.(...)

Teraz czytelnik dostanie kompendium wiedzy na temat historii, geografii, walorów przyrodniczych i kulturowych gminy. Historia wsi jest znaczona cebulastymi dachami cerkwi, dlatego każda perła łemkowskiej architektury będzie potraktowana osobno i dokładnie. Swoje strony, od Barnowca przez Uhryń po Krzyżówkę, będzie miała każda wieś. (...) Materiału o samej Łabowej też jest dużo, bo wieś ma już ponad czterystuletnią historię, lokowana była w 1581 roku przez Branickich. (...) (Rafał Kamieński, *Gazeta Krakowska / Nowosądecka*, 31 grudnia 2007)

„Czytelnik dostanie kompendium wiedzy na temat historii..." No wspaniale, wspaniale! Jak tylko schować w historii, co uczynić ze starszymi o następne czterysta lat „łabami" (warstwa ruskiego bojarstwa), od których poszła nazwa Łabowej?

Osudy vysídlencov na filmovom plátne

Rusíni vo filmovom dokumente. Taký je názov projektu, ktorý sa zameriava na Rusínov a ich život zobrazený prostredníctvom dokumentárneho filmu. Dokumenty spojené priamo s osudmi niektorých Snínčanov a Humenčanov budú mať možnosť vidieť záujemcovia 23. novembra v Humennom a 24. novembra v Snine.

Dielo Ladislava Kaboša *Starina* zo začiatku osemdesiatych rokov zachytáva obyvateľov siedmich dedín vo fáze odchodu z dôvodu výstavby vodárenskej nádrže. Emotívne silné obrazy ponúkajú priamu konfrontáciu vysídlencov s mestským prostredím a ich pocity priamo po strate domova. O dvadsaťpäť rokov neskôr vznikol film *...z nikade*. Ten síce nepriamo, ale nadväzuje na Kabošovu snímku *Starina*. Dokument I. Lempeľovej ponúka výpovede ľudí, ktorí po takmer troch desaťročiach hodnotia svoj život v pozícii vysídlenca. Spomínajú na obdobie búrania ich domov, na začiatky v meste. Tri generácie, ktorých sa nútené vysťahovanie priamo či nepriamo dotýkalo, rozprávajú o súčasnosti a budúcnosti – aj napriek dlhej dobe mnohí nezabudli a snažia sa pripomínať si svoj pôvod prostredníctvom tradičných stretnutí či iných podujatí. Zdanlivú monotematickosť pripravovanej filmovej ponuky "naruší" absolventský dokument Košičana Petra Kerekesa *Ladomske morytáty a legendy*. Snímka z roku 1998 dáva cez zábery plné farieb a života možnosť nahliadnuť do ži-vota obyvateľov obce Ladomírová.

Podstatnými sú subjektívne spomienky na určité udalosti. Tento dokument získal v rámci rôznych filmových prehliadok niekoľko ocenení. (-li-, *Podvihorlatské noviny*, 16.11.2007)

Exponáty z Múzea Andyho Warhola do Ríma

Múzeum moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach bude v dňoch od 3. do 18. decembra zatvorené. Túto informáciu poskytla riaditeľka Múzea Valéria Maďarová. Ako dôvod uviedla, že vyše 140 exponátov z Medzilaboriec bude prevezených do Ríma, kde Slovenský inštitút organizuje výstavu s názvom Všetko najlepšie v Ríme Andy.

Múzeum moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach vzniklo 1. septembra 1991 ako prvé vo svete a ešte stále jediné v Európe. Okrem výstavných aktivít dominuje v múzeu prezentačná, vzdelávacia, poradenská, vedecko-výskumná činnosť v oblasti súčasného výtvarného umenia, muzeoedukológie. (...) (N, *Korzár*, 03. 12.2007

Komentarze: pt

Примари Талєрґофа

То було надзвичайно несподіване видовище: холодний грудневий ранок, сотня австрійський вояків у шерензі, військовий духовий оркестр, провінційні політики, уніатський, православний, католицький та юдейський священики – всі довкола каплиці на цвинтарі австрійського сільця Фельдкірхен.

Рівно о 10-й дійство розпочалося звуками труби, короткими ритуальними виступами священиків, нудною промовою місцевого військового начальника про значення прав людини в армії демократичної Австрії. І несподівано якийсь правозахисник розповів про те, як великий австрійський поет Ґеорґ Тракль після жахів битви в українському Городку наприкінці 1914 року втратив розум, та про те, що сумна історія Першої світової війни безпосередньо стосується цієї місцини.

Ця церемонія називається "Талєрґоф", вона пов'язана з Днем прав людини... Уже кілька років поспіль цього дня військові згадують жертв, м'яко кажучи, попередників нинішніх австрійських вояків. Раніше завжди говорили лише про жертв нацизму. Цього разу згадали історію Першої світової війни. Взагалі вперше заговорили про "цісарський та королівський табір для інтернованих у Талєрґофі", коли викривали глум над людськими правами, який вчинила цісарсько-імператорська армія у цьому місці.

Але що таке Талєрґоф? Сюди з вересня 1914-го року – одразу після військових дій на Східному фронті – насильно звозили австрійських підданих з Галичини. Часто на підставі анонімних доносів їх звинувачували у "русофільстві", у симпатіях до ворога, до царської Росії. Долі в'язнів склалися по-різному: одних хутко звільняли, інші залишилися в таборі до його закриття в 1917 році. Інтернували без суду, всупереч Основному закону цісарсько-імператорської Австро-Угорщини. Сиділо в таборі одночасно до десяти тисяч осіб. І майже дві тисячі загинуло, насамперед через жахливі гігієнічні умови, хоча траплялися і випадки насильства охоронців.

"Незручна" сторінка історії

Ця перша офіційна згадка про Талєрґоф – до певної міри випадкова. Вона стала результатом лише однієї статті в австрійському тижневику "Фальтер", яку я написав 2005 року. Прочитавши цей текст, армійський полковник у відставці Манфред Освальд, який упродовж своєї кар'єри працював над питаннями історичної пам'яті, взявся за цю тему. І врешті переконав своє начальство, що про це треба згадати.

Для автора цих рядків все розпочалося з того, що в 2004-2005 роках я з подивуванням зауважив: російськомовні ЗМІ України регулярно пишуть про Талєрґоф – маленьке містечко неподалік Ґрацу, там нині розташований Ґрацський аеропорт. Розпочав дослідження у місцевих бібліотеках, архівах і на місці колишнього табору. З'ясувалося, що австрійське сприйняття Талєрґофа зводиться до забуття. З одного боку – фактично повна прогалина у стандартній історичній літературі, історики в Австрії, здається, забули цю тему або ж не хотіли за неї братися. В енциклопедіях – нічого, у підручниках теж. У фундаментальній праці про Першу світову війну "Смерть подвійного орла" (1993) віденський фахівець Манфред Раухенштейнер лише один раз згадує про містечко, без жодних подробиць. І Штефан Картнер, спеціаліст із цих питань, доктор Інституту досліджень наслідків війн у Ґраці, у своїй офіціозній праці про місцеву історію "Штірія у XX столітті" (2000) лише двічі згадує про Талєрґоф. Уперше – як про табір для військовополонених, що не зовсім правда. Удруге – як про приклад швидкої та ефективної роботи Ґрацського інституту гігієни, що, м'яко кажучи, також не зовсім відповідає дійсності: узимку 1914-1915 рр., упродовж лише кількох тижнів, акурат через жахливі гігієнічні умови тут загинуло 20 відсотків інтернованих.

Архіви як докір

Може, австрійські історики просто ліниві. Бо в останні роки існування Австро-Угорщини і певною мірою навіть у 1920-х роках цісарський та королівський табір Талєрґоф був доволі помітним сюжетом. Австрійські архіви містять величезну кількість матеріалів про нього. Наприклад, робочі документи так званої "Талєрґофської комісії", яка працювала над правовими рішеннями щодо інтернованих. Комісія мала дуже багато роботи, від осені 1914-го з Галичини постійно привозили нових в'язнів. Але вона й звільняла "справжніх українських патріотів", про яких клопотали відомі представники "української партії". З українського боку ці списки від імені "керівника української ради у Львові" підписував і Кость Левицький, який у 1918 році, як відомо, став одним з творців ЗУНР.

У десятках ящиків можна знайти і чимало інших результатів ретельності австрійських цісарсько-імператорських королівських чиновників. Документальні свідчення ілюструють, як уперті бюрократи давали собі раду з очевидним запереченням основних прав австрійських громадян. Це, до речі, збігається з мотивами творчості Франца Кафки. Направду перше речення роману "Процес" – "Хтось, вочевидь, наговорив на Йозефа К., бо його арештували, хоча він не вчинив нічого злого" – дуже схоже на перші речення, які можна прочитати у багатьох листах, що їх "талєрґофці" писали восени 1914-го. Ситуація в інтернованих така, як у Кафки, – арешт та його бюрократичні наслідки – і все

невідь чому. Випадковий збіг? Може, однак, показовим є те, що Кафка напсав "Процес" саме восени 1914-го – на початку 1915-го. (...)

Не за сімома замками

Але й у відкритих джерелах дуже багато згадок про Талєрґоф. Наприклад, у протоколах австрійського Райхсрату. Між 1914-м і 1917-м роками сесій австрійського парламенту не було. Однак, коли новий імператор Карл улітку 1917 року скликав Райхсрат, Талєрґоф став об'єктом бурхливої полеміки. З трибуни говорили навіть про компенсацію для інтернованих і їхніх спадкоємців – такого принаймні вимагав тодішній депутат Альчіде Де Гаспарі, майбутній прем'єр-міністр Італії. Безрезультатно – в передостанній рік війни відмовив цісарсько-імператорський королівський уряд. Міністр внутрішніх справ граф Фрідріх фон Тоґґенберґ 17 липня 1917 року захистив перед Райхсратом дії австрійської влади, але визнав, що "справедлива самооборона" іноді перетинала дозволені межі: "Немає такої держави, яка у схожій ситуації могла почекати, доки скоять злочин... Тут потрібне було превентивне втручання. І одним з превентивних заходів було інтернування і обмеження місцеперебування..."

Після закриття табору Австрійська Республіка хутко забула про Талєрґоф. Лише ґрацські анархісти у 1920-х роках, зазвичай раз на рік, організовували походи до нього. Вже у 1930-х, за "австрофашизму", природно, вони припинилися. І, либонь, 1936-го знищили "кладовище під соснами". Звели на сусідньому цвинтарі у сільці Фельдкірхен капличку, звезли туди, найімовірніше, лише частину праху жертв Талєрґофа. Усередині каплички написали: "Далеко від Батьківщини померли у таборі Талєргоф. Тут спочивають 1767 чоловіків, жінок і дітей зі Східної Галичини і Буковини". За поодинокими винятками, це єдине, що протягом багатьох десятиліть нагадувало в Австрії про Талєрґоф.

Шило з мішка

В Україні відразу ж після Першої світової війни колишні "русофільські" в'язні почали вивчати цю тему. З'явилися сотні статей, у Львові заснували Талєрґофський комітет, між 1924-м та 1932-м роками випустили чотири числа "Талєрґофського альманаху". Усередині 1930-х спробували вплинути на польське міністерство закордонних справ, аби поляки офіційно попросили австрійців перевезти останки талєрґофських жертв на батьківщину. Звели на галицьких цвинтарях пам'ятники. Найвідоміший з них – на Личаківському у Львові, з написом "Жертвамъ Талергофа. 1914-1918. Галицкая Русь". Правда, чому "1918", незрозуміло, бо табір закрили 1917-го року.

Однак 1939-го поставлено крапку в "талєрґофському" політичному дискурсі. Після вторгнення радянських військ у Галичину Сталін, згідно з тодішньою національною політикою СРСР, звелів заборонити, крім інших, і громадські організації русофільського штибу: Талєрґофський комітет у Львові назавжди припинив своє існування.

Сталінізм, жахи Другої світової війни і знову радянський режим серйозно обмежили публіцистичну складову цієї історії. Зате у США, у 1960-1970 роках, поодинокі активісти продовжували її досліджувати. Петро Семенович Гардий, американський бізнесмен та емігрант, який вважав себе лемком, перевидав 1964 року "Талєргофський альманах". Гардий, мабуть, є одним з авторів ідеї про роль Талєргофа як попередника Освєнцима: "Корінь величезних злочинів гітлерівської Німеччини розпочинається злочинами габсбурґської монархії Франца-Йосифа I!" Хороша думка, однак має певну проблему: СС, СД чи інші органи Третього Райху навряд перейняли конкретний досвід Талєрґофа, кадри також були іншими. Тим паче, австрійські чиновники, які відповідали за Талєрґоф, були абсолютно відданими монархістами, а відтак і переконаними противниками нацистського режиму (як, наприклад, прокурор Маркус Премінґер). (...)

Розмінна монета з гаманця політиків

Справжнього розголосу тема Талєрґофа набула в Україні лише 2004-го року. Недоліком є те, що зовсім відсутній серйозний підхід до її вивчення та спроби використовувати політично.(...)

Офіційним австрійським інституціям до великої українсько-російської політики далеко. Вони не мають жодного уявлення про те, як і в яких контекстах використовують Талєрґоф. Зате, наприклад, австрійське військо переймається іншим. У документах для внутрішнього використання 2006 року написали: "Включення табору Талєрґоф до меморіальної культури може зачепити чутливий політичний момент у взаємозв'язках між Австрією, Польщею та Україною... Нащадки жертв ще, мабуть, згадають ті події, і це, за певних умов, може стати підставою вимагати компенсацію".

Гервіг Ґьоллєр – славіст, журналіст австрійського видання "Фальтер", живе і працює у Ґраці, автор низки публікацій з історії Талєрґофа.
Зауваження та побажання до теми можна надсилати за адресою: hoeller@falter.at

Львівська Газета
Вівторок, 25 грудня, 2007 року, № 235 (305)

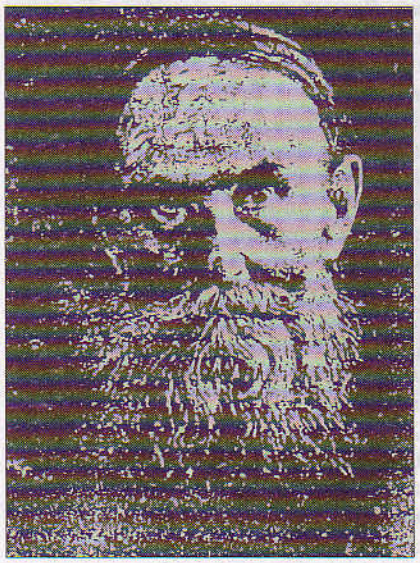

Свящ. Димитрий Хыкяк

ЛУКА СУК

Ден Памяти

Ден Памяти 52. річниці смерти священника Димитрия Хыляка припала на 20 жолтня 2007 р.

Димитрий Хыляк, великій патріота, николи нестружений, найліпший приклад піднесеного жытя і оборонці люди, все впереді, актывний, о сьвітлым розумі, о ясній памяти, до остатньой хвилі свого долгого жытя – діятель, чловек – памятник, взір для потомных. Його богатым доробком для добра цілой нашой спільноты мож было бы обділити кілкох люди. Великій духом, умыслом, знаньом і чынами, священник – учытель Димитрий Хыляк родил ся 21 жолтня 1866 р. в Білцареві, пов. Новий Санч, а закінчыл богате своє жытя 22 жолтня 1955 р. в Золочові на Украіні, де жыла його дівка. Сьвітлу Його памят праздновали парохіяне лігницкой православной церкви.

Головным ініциятором і орґанізатором той знаменитой подіі был Кружок Стоваришыня Лемків в Лігници а векшіст орґанізацийного труду взял на себе ведучий кружка Митро Русинко. В порозуміню і добрій спілпрацы з парохом лігницкой парохіі – о. Прот. Любомиром Воргачом і з вірныма нашой парафіі Ден Памяти присвячений свящ. Димитрийови Хылякови, великого формату Лемкови – якій оддал своє долгє, міцно актывне, трудолюбиве жытя нашій Церкви, нашым людям – прибрал святочну оправу. Отец Любомир запросил отців сусідніх парохій: з Михалова, де свящ. Д. Хыляк часто бывал, з Любіна, де долгы рокы парохом Церкви Св. Тройці і деканом был колишній ученик свящ. Д. Хыляка – о. Митрат Михаіл Жук, зо Студзьонок, де о. Димитрий отримал парохію і з Рудной. Одправлена была Служба Божа і панахіда за о. Димитрийом, котрыма закінчыла ся перша част Дня Памяти.

Друга част, згідні з розписаным програмом, одбыла ся в поміщынях парохіяльного дому. Симпозиюм на тему *Жытя, діяльніст і служба Богу* розпочал ґіст специяльний з Ґорлиц – о. Прот. Др Роман Дубец. Його доповід тычыла ся ситуациі Православной Церкви на Лемковині попереджаючой ганебну і безправну – примусову выгнанчу акцию. Зышло ся дуже нашых парохіян. Были тіж, як спомнено, парохы і вірны з околиц. З увагом выслухали сме доповіди о. Др-а Романа. Приближыл він нам декотры важнійшы, барз інтересуючы і побуджуючы до задумы справы, тычучы ся причын поворотів до віры предків. Увидочнил спосіб долучаня лемківскых сел до матери – Церкви Православной, звернул увагу на трудности якы ставали перед священниками, котры одступили од нашмареной ім підступом, обіцянками і примушынями уніі, бесіда ішла о засуджуваных през власти піняжных карах, арештах, о карных переносинах в інчы, ґіршы місцевости, о деградациях, о забераню народных власности. Кара могла быти застосувана, як то мало місце, аж і за привитаня ся, през поданя приязной долони. О конечности будуваня новых церкви попри порожніх уж церквах уніятскых, о неприхыльных способах поступуваня польскых державных урядів, котрым інспіраційом был клір уніятскій і римокатолицкій, о втісі яка насычала люди з раціі поверніня до вознесеной, удуховленой православной віры, о солідарности і єднаню ся люди в вызволеній церкви, о охороні, старунку і велькій прихыльности до священників, а особливі тых, котры находили ся часто в скрайні трудных обставинах, о страченых по войні православных церквах і маєтках церковных, о правных односинах гнешніх державных урядів до віры і Православной Церкви, о зворотах і выкупі землі, о гнешніх справах медже уніятами і православныма про церкви, о ремонтах церкви, котры сут в посіданю Скарбу Державы. О трьох селах: Тыляві, Терстяні і Мшані, котры першы одступили од уніі; перечисленых остало тіж ряд дальшых, з підкрисліньом, же священник Димитрий Хыляк в 1929 році враз зо вшыткыма парохіянами села Ізбы вернул до православной віры і был до кінця жытя єй великым орудовником і одданым вызнавцьом.

В тым місци скорыстам з нагоды і приведу дакус фактів з жытя свящ. Д. Хыляка, незалежні од того, же была выдана брошура о Його жытю і діяльности написана през п.п. Адама Барну і Богдана Горбаля, з продажы котрой придбаны ґрошыкы презначены будут на вмуруваня таблиці на церкви в Студзьонкак, жебы не зникла памят о Отцю Димитрию Хыляку.

Як уж єм спомнул на вступі, свящ. Д. Хыляк вродил ся 21

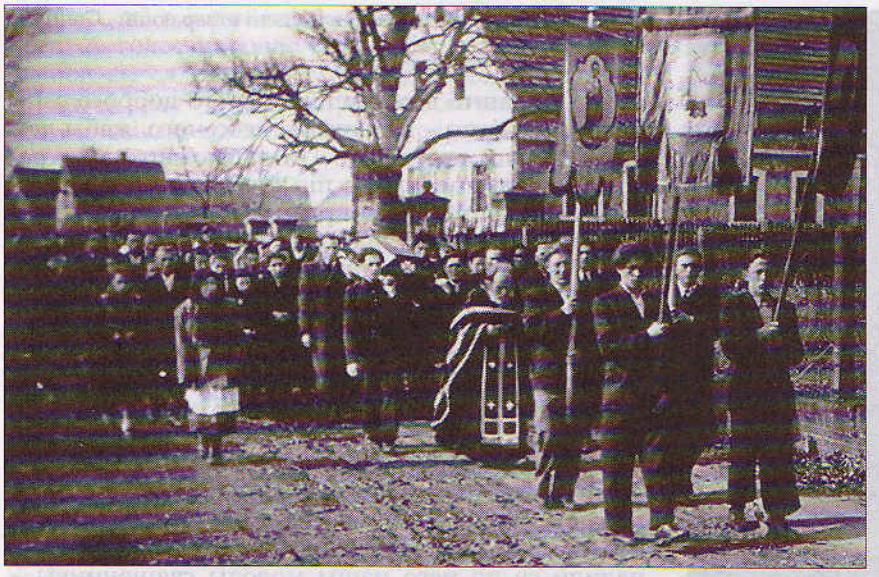

Свящ. Димитрий Хыляк веде похорон Григория Кунціка. Студоловиці, 23 марця 1953 р. Знимку передала Анна Васєнко з Кунціків.

жолтня 1866 р. в Білцареві. Науку напевно розпочал в парафіяльній школі в рідным селі. В 50-ых і 60-ых роках XIX століття завязало ся на лемківскых селах понад 70 шкіл. Пізнійше поберал науку в Кренициі і Новым Санчи. Священства правдоподібні вчыл ся во Львові. По принятю таінства супружества і рукоположыню 1890 рока обнял парохію трьох сел: Білянкы, Ліщын і Кунковы. Деси по осмох роках перешол на парохію Ізбы – Білична, на котрій перебывал до 1947 рока. Был переконаным русофільом, за што на початку I сьвітовой войны был вязнений в Ґрибові, пізнійше в Кракові, одкале зосланий остал до ляґру в Талергофі, де перетримуваний был од 13 листопада 1914 р. Жебы улькыти в переношыню той тяжкой лягровой нужды талергофням і собі, свящ. Хыляк вчыл м.ін. німецкой мовы. Ляґер опустил в 1917 році, а по закінчыню войны розпочал освободительну народну діяльніст. Пише до ріжных ґазет, піднимат тематыку історичну, політычну і штоденного жыття. В 1919 р. остає членом Карпаторуской Народной Рады. Зас є міцно перешлідуваний, тепер през Поляків, парократні вязнений, пак трафлят до ляґру в Домбю. Не зважаючы на вызначаны кары, урядово-судовы перешлідуваня, находжений в ден і в ночы, без хвилі спокою, писал і взывал: „Не лишайте надіі". Не одпущал николи, нич, на жадній стежці свойой діяльности. Стремил ку тому, жебы Лемкы были вільным народом і сами становили о своій доли, жебы Лемковину не доптали все войсковы черевікы обчых наций і не здівали ся – за нич – на ничому невиных людях. В мысель той ідеі остає спілзаложытельом Лемківской Народной Республикы і входит до складу єй ряду. Навязує і утримує контакты з лемківскыма еміґрантами в Америиці. Пише ім як легіоны нападают на села, як бьют і арештуют невинных люди. Інформує тіж о тяжкій економічній ситуациі на Лемковині і просит о поміч. Протиставлят ся забераню лемківскых хлопци до польского войска.

Был завзятым оборонцьом чыстоты східнього обряду. Видячы як никчемныма методами послугуют ся численны парохы, як перечат канонам східнього обряду, кілко в них облуды і як недуже мают спільного з Божымя заповідями, лишыл унію і вернул ся до прадідівской православной віры.

По выгняню нас з рідных сторін, власти, котры допущают ся на нас того безкарного переступства, трактуют о. Димитрия особливо жлі. Найперше лишают го з трьома селянами, а по двох тыжнях долучают го з прибраном родином до выгнанців з Перункы. Довозят іх до Пшецлава к/Шпротавы, а по парох днях перевозят до Нижной Олесьніцы. Там наганяют іх до роботы при бураках.

Уж ту, в колишній євангелицкій святыни, зачал о. Димитрий одправляти Службы Божы. О якісий час отримал парохію в Студоловицях (гн. Студзьонкы), де свою послугу Богу і Церкви выполнял до 1954 рока (ту акуратні, на церкви в Студзьонках буде вмурувана таблиця упамятняюча того знаменитого Лемка).

Того же 1954 рока поіхал одвидіти свою родину на Украіні. І там судженым Му было уж остати. О рік, перебывшы в медже часі операцию, вмер 22 жолтня (1955 рока).

Вертам іщы до другой части симпозиюм, котре закінчыла коротка дискусия над тым што повіл о. Прот. Др Роман Дубец. Были іщы іщы два выступліня – п. Адама Барны, на тему „Біоґрафія і патріотычна діяльніст о. Димитрия Хыляка" і о. Прот. Любомира Воргача, якого выступліня мало наголовок „Священник і душпастыр; спомины і рефлексиі очывидців".

Третю, артистычну част розпочал Молодіжний Церковний Хор „Благодар" під веденьом Адама Кондратюка. Свою приявніст міцно заакцентувала група діти лемківского языка в Ліґници – „Компанія". Діти вказали програм навязуючий до тяжкых пережыть Лемків в роках 1914 – 1947, як тіж до передовых мысли і жытьовых досьвідчынь священника Димитрия Хыляка. ●

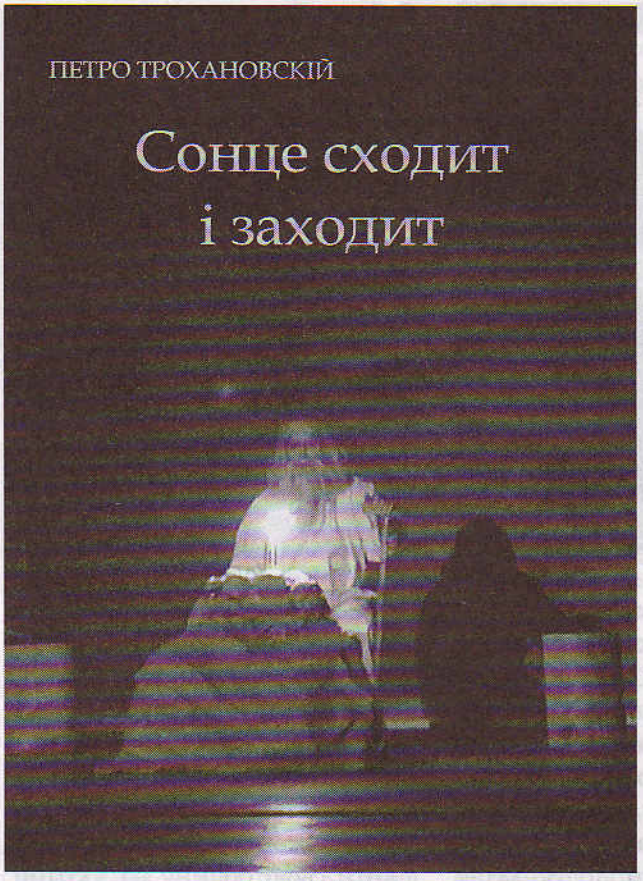

Ваньо Дзюбина в роли Діда в сцені отвераючій „Сонце".

Остатнім часом пришло ся мі з Театром „Терка" поставити на сцені історичний образ „Сонце сходит і заходит", пережыти єдну іщы, ци не завершальну, пригоду зо самодіяльным театром – яка то сфера за долгы роки была єдном з жытьовых моіх пасий. Може оне: „ци не завершальну" прозвучало ту, на восході слова, дакус мінорно, песимістычні. Во всякым разі, з той ци подібной причыны, в тым і шторaз частійше заходячого нич встаючого в мыслях сонця, ай в аспекті мудродурной дискусиі, што переточыла ся недавныма днями на фалях Інтернету, мам в собі потребу побесідувати на речену тему.

„Сонце" – же буду хоснувал дале предмет так, дост возвышено колоквіальні – написал єм пред осмома роками, по правді „на замовліня", на 2000-літя христянства. Образ, хоц з горы задуманий на двадцет символічных (як вікы) сцен, складал ся з двох – речы бы, основных – части, двох вымушеных історийом періодів. Того, што было пред Лемковином, а ґу ній прийти мало, і того, што было, што остало, неодмінні і пристрастно, в самій Ній. Кєд з реалізацийом оного „Сонця" „не вышло" – як то, тіж колоквіальні, гварят – жаль ся мі дакус зробило непреспаных ночі і постановил єм дале... не поспати. Явил ся мі образ уж лем нашой Лемковины, де... сонце сходит і заходит. Же ачий, окрем самой потребы писаня, придаст ся на даяку нагоду, річницю. Же ся надаст.

І так ближыла ся 60. річниця нашого ексодусу. Ту і там рыхтовано ся до одзначуваня, до споминаня. Ту і там бесідувало ся – же треба бы при тій „нагоді" поставити „дашто". Дашто, то значыт – што? Ци дашто в розумліню дачого доброго, міцного. Ци дашто – в значыню лебо чого, жебы лем при річници поставити. Ци дашто, што мож реальні поставити, што є під руком, на поздорындзи? Несьміло при тых рыхтуванях, понеже тото „дашто" мало і так впасти на мене, признал єм ся до „Сонця". Же што правда лем дві остатні його сцены тычат ся нашого річницьового ексодусу, але же... Но што акуратні!? А тото, же ексодус сес є незмірено болячий передовшыткым зато, што были мы на земли тій од памятьового „все", же не были мы „одникаль" – як старали ся нам вмовити нашы каты (ай не „низвыдкы", як ся годни поховзнути і нашы родимы русиньскы великомудры). Же тото, так розумлене, може бы ся ачий надало.

І не лем заакцептували пропонуване, але й запалили ся до него нашы молоды священникы – о. Декан Роман Дубец і о. Петро Пупчык, парох Креници. Мало того – задеклярували ся, по благословліню Владыкы, грати ролі священству пристойны (діло ішло в церковных кругах, перед орґанізуваном через ні – науковом конференцийом в Ґорлицях, посвяченом Акциі „Вісла"). І ся зачала... епопея. Бо была то релізация незмірні трудна. Адже то не тыпова драма, з трьома актами, а 16 окремых сцен, де выступує такой 80 персонажів. І хоц деякы особы прияли по дві-три ролі, што позволило зредукувати число акторів наполовину – все-ж праві 40 осіб то вельо в нашых сучасных реаліях, де каждий занятий собом. Трудніст была і в сценографіі. Адже ту кажда сцена з ріжной епохы а й часто ріжной суспільной верствы і, або ґенеральні, або лем в деталях сценографія каждого образка мусіла мати свій климат. Тото саме тычыло ся одягу. Як ся повело вшытко склиіти, довершыти? До того верну іщы, бо таку потребу мам.

Одограли мы „Сонце" пят раз, з того двократно в Ґорлицях – 3 вересня 2007, по спомненій конференциі і 6 вересня, на торжестві Перенесіня Мощи Священномученика Максима. І хоц перший выступ пішол барз добрі, хоц нагороджено нас долгыма, барз долгыма оплесками, о другій бояли мы ся окропечні. Раз, же на видовни была сама верхнина – митрополита, архієпископы, єпископы, численне духовенство, добераны достойны гості. Два, же грали мы при гостині, при сідячых за столами гостях. А з подібных ситуаций мали мы ненайліпшы спомины, коли то выступуючым товаришыл акомпаніамент... дзеленкаючых шклянок. Та на тот раз быр будуючо мы ся „завели". Підчас нашого граня было тихо „як маком засіял". А пак – подякы, ґратуляциі і ґратуляциі.

Чом о тым пишу – рюк бы дахто – кой мі, авторови і режисерови – ани не выпадат так писати. Знам я своє, мам свою ціль.

13 жолтня одограли мы „Сонце" (дакус скорочено) в Ґладышові, на Лемківскій Творчій Осени. По выступі о. Декан вручыл од імене Його Высокопреосвященства Архієпископа Адама похвальну ґрамоту за „Сонце". Ціню ю высоко. Не так в розумліню нагороды за выконаня, як за достережыня

нашого „я" в ісценізациі недвозначно выповідженого. А голос народа? Бодай єден, символічний. Зышол єм ся з п. Нагач, Мамом неоджалуваной памяти Мірка Нагача, котра в меджечасі повіла до мя: – Виділам представліня двараз, але радо обізрю третій раз. І была. Чом о тым пишу? Мам свою ціль.

На Захід – де 27 грудня в Любіні, а 28 грудня в Пшемкові мало быти одогране „Сонце" – іхали мы, а бодай я, з непокойом. З єдной страны была радіст, же повело ся орґанізувати тоту „выправу", а з другой... Тоты голосы, переказуваны шептаном почтом... Тоты телефоны, з котрых выходило, же Захід... боіт ся „Сонця". Бо є то інсценізация, котра, нибы, „може не служыти добрым зносинам зо сусідами" (то голос особы, котра виділа уж „Сонце" в Горах). Гей, на сцені мож танцувати, сьпівати *З горы ся хмарит*, мож аж і одограти „Одтяте коріня", бо то „ясна і зрозуміла" справа, але сігати до віків, припоминати давны забыты карты, непотрібно.

...Не чытал єм іщы товды (в грудни) „Страху" Яна Т. Ґросса. Гнеска знам, якы мехнізмы (хоц то дакус інче поле) керуют чловеком. Гнеска тіж страх мя огартат, страх о нашы податны умы, коли „мимо вшыткo", чытам (*Czy „Strach" budzi demony"* /Dziennik Polski, 16 stycznia 2008) слова кардинала Станіслава Дзівіша: „Należałoby bardziej staranniej patrzeć na intencje autorów książek i decydować ostrożniej o ich druku w imię większej odpowiedzialności za dobro, któremu na imię Polska". На щестя інчы думают і о тым, жебы добро мало чысте, явне коріня, кой „мимо вшытко" друкуют „Страх". Інчы, мудры Полякы. А мы?...

На щестя не вшыткы Лемкы на ЗАХОДІ – не знам лем на кілко сьвідомо – побояли ся „Сонця". В Любіні была полна саля, выпродано вшыткы 420 білетів. В Пшемкові (хоц ту был клопіт і з афішами, почта в інтенсивний пересвяточний час доручыла іх барз пізно) саля тіж такой ся заполнила. Не здала екзаміну шептана почта. Чом товды дерти шаты?

Бо виділ єм о очах... страх!

Потвердила го рідко так шыроко стрічана „дискусия" на странах порталю www.lemkowyna.net. Беру до цитувальника слово „дискусия", бо трудно тото дискусийом назвати. Попри вываженых голосах – більшістю то было дно. Дно посьвідчуюче – як мало знаме свою історию, як мало знаме о собі. Як мало прагнеме знати. Як бідні прагнеме зрозуміти себе взаімно. Чом так тенденцийні зрозуміли мя грекокатоликы? На можу выйти з зачудуваня. Адже в нашым представліню серед акторів были тіж грекокатоликы і не мали ниякых застережынь. Мало того – были они серед тых акторів – найбарже тепло одданых справі.

І мій голос безпосередній до Братів Грекокатоликів. Чом так сте мене, нас зрозуміли? Адже я не „пил" до Вас! Адже сцена з Кірилом і Мефодийом тычыла ся нашой, спільной іщы істориі. Бесідувала дослівні документом (выручыло мя тото од власного думаня), бесідувала до латинників! Сцена з дідичком Ваповском тіж. І так як попередня – є переданьом документу! Веце! Отец Роман Прислопскій, котрий кінцьом XIX столітя опубликувал документ, был преці грекокатоликом, а книжечці дал наголовок: „Примір латинізаторской гакаты"! Я аж так остро того не формулувал! В сцені з Камяной перед латинізацийом боронит ся грекокатолицкій священник, бо товды інчых не было. Інча справа, же в тым періоді товдышні грекокатолицкы священникы думали о гору інакше як днес. А. Духновичови (1803-1865) конфіскувано выданя, досмотрюючы ся в ним „схізмы", А. Павлович (1819-1900) писал: *Востоку ся і бездушны квіточкы кланяют // Пред западом ся лякают, до купкы стуляют*, а Т. Качмарчык (1843-1922) в метриках, в рубриці „обряд" вписувал абстракцийне „наш". Я в „Сонци" хтіл і мусіл оддати правду даного часу! Правда часом болит, але в тым припадку не повинна она болiти грекокатоликів. Хыбаль... Хыбаль же гнеска деякы іденфікують ся уж абсолютно з латинниками. Але правді для решты не годно ся корити переконаню, же „може не служыти добрым зносинам зо сусідами". Сусіде од віка-віка роблят з нами што хцут,

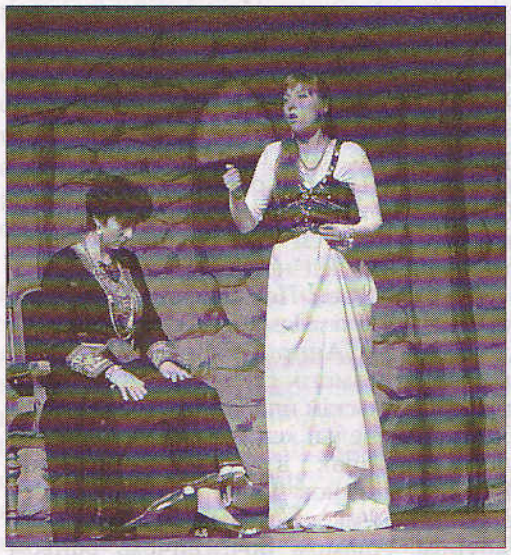

Галіна (Ондава) і Наталія (Надія) Малецкы та Петро Дзюбіна (Кузма) і Павел Малецкій (Кунц); троіх з них не представляли мы дотепер.

пишут о нас як ся ім подабат, а мы звыкли лем чулити уха. Бо так нам, уж гнеска, выгідні, особливі на Заході. І лем о выгоду ходит, бо страху в даным часі уж нее. І час нам быти собом. Остати собом, бо быти – то мы были, кед плянчеме ся до днес. Оставати собом, будуючы добры зносины зо сусідом на основі портрету правды. Не молчаня, бо оно родит лем глупавы додумкы. Тото, што бесідую, то вытерты сльоґаны. І аж жаль, і аж стыд, же треба іх повтроювати.

І перейти мі до весільшых тем. Серед них не можу оцінювати, як автор, самой вартости представленого твору, але годен єм оцінити гру акторів, особливі тераз, кед „на спокійні" тото обзерам. Неєден, неєдна з них грали на професийным рівни, а ціннійше то тым, же вшыткы сут професийныма... аматорами. І як аматоры – нераз маючы ролю „з дня на ден" (бо декотры акторы міняли ся), – вшыткы списали ся барз добрі.

Вершыном же мойой радости было саме ставліня ся до справы, великє заанґажуваня люди – так бы повісти – в технічну страну діла, котра вымагала не лем посваты духа, але і фізычной, матеріальной помочы. То правда, же вельо помогла „Руска Бурса", під егідом якой мы выступували, фінансуючы сценоґрафію, купівлю матеріалів, але без дарів люди, вшлеякого роду дарів, трудно бы было думати о реалізациі цілости. О такых справах – як ся іх зове – „закулісовых" найчастійше не споминат ся, не пише, але я мам таку потребу, што мі Шановний Чытач выбачыт, бо была то особлива, выняткова акция. Тяжко бы найти дакого з выступуючых, хто бодай детальом не причынил ся до ней. Не годен очывиді перечислювати вшыткых тых деталів, але і не годен з великом, щыром подяком не повісти, што:

– о. Декан Роман Дубец подбал о то, жебы база, яком была ґорлицка плебанія, так для проб як і для двох выступів, была тым місцьом, о котрым ся ґварит, же є „як в себе, дома", не бесідуючы уж о удоступненых реквізитах, не лем до „своіх" сцен; одягом, реквізитами служыли тіж о. Андрий Ґрыч і семінариста Ярослав Ґрыч;

– о. Петро Пупчык своім автом возил акторів на пробы з одлеглой Креници, привозил народний одяг аж зо Зыдрановы, матеріалы до споряджыня сценоґрафіі з Нового Санча (ризикуючы при тым перед сторожами дорогового права, бо авто ставало ся баґажовым);

– Лідия Трохановска, авторка проєкту і выконаня сценоґрафіі, з братми ай зо старым няньом здібныма руками ожывили привезений а і свій матеріал;

– Андрий Малецкій служыл наголоснюючом апаратуром і кєрувал том ділянком; выконану в Білянці сценоґрафію (і не лем) возил своім баґажовым автом там де треба было, а його жена Галіна вельо помогла, так мериторично як і фызычно, в куплетуваню одягу, служыла тіж попри іґомостях том силом, котра не позволила уж на старті піддати ся моім чловечым слабостям;

– імость Маріанна Яра шувну част одягу, того княжого, „паньского", трудного до роздобытя привозила зо Санока, а то аж з Ряшова, з професийного театру;

– бортняньска ґрупа, ведена была оддано через о. Мирослава Цідилу і імость Марию, якы служыли ріжнораком помочом; Штефан Дидак завдякы заводовым знаємостям придбал оргінальны войсковы і поліцийны уніформы, оружа і інчы барз „дефіцитовы" реквізиты, служыл тіж транспортом;

– гладышівска ґрупа, барз а барз актывна – Ваньо Дзюбина, Мирослав і Мария Пелехачы, Петро Вірхняньскій, Ваньо Баюс, Штефан Телеп шыли одяг, выконували реквізиты з дровна, служыли своіма засобами;

– креницка, більшістю молодіжна, ґрупа мала опору в імости Варварі Пупчык та Йоанні Ґрыч, яка шыла одяг;

– Петро Малецкій, з помочом Богдана Перегрима, од ґенеральной пробы почынаючы, дбал о зміну сценоґрафіі до окремых сцен. Робил тото такой професийні, вшытко в порозумліню зо сценоґрафом опрацувал сой на папери до найменьшых дрібниц, мал понумеруваны вшыткы – парудесят елементів (на тоту справу – в понятю вельох, другопланову, бо вшыткы радше розправляют лем о самій ґрі – звернул увагу і высоко по выступі єй оцінил єден з розмовців в Любіні).

Без тых люди, а мам на мысли не лем выжше приведеных а вшыткых што брали участ в „Сонци", даного предпринятя не дало бы ся зробити. Бесідую – без ТЫХ люди, бо нич устабілізувал ся склад, зышло дакус часу. З радістю єм іх перечислював (і дочислю іщы) і буду мал барз добры спомины з того часу.

Прагну раз іщы підкріслити ролю нашого молодого священства в даній справі. Такє штоси не трафило ся на тій просторі уж од барз давна, бо деси од другой половины XIX столітя, коли то священство становило о срубі нашой культуры, не лем в чысто релігійным єй аспекті. І дай Ім Боже здравля і многы літа за таку поставу. Дай Боже здравя вшыткым, а были то, грали ролі в „Сонци":

Ваньо Баюс, Ваньо Бодак, Михал Вірхняньскій, Петро Вірхняньскій, Александра Воргач, о. Андрий Ґрыч, Анна Ґрыч, Миколай Ґрыч, Славомир Ґрыч, Ярослав Ґрыч, Штефан Дидак, Ваньо Дзюбина, Петро Дзюбина, о. Роман Дубец, Емілий Каня, Адриянна Макух, Дария Макух, Галіна Малецка, Наталія Малецка, Павел Малецкій, Мария Пелехач, Мирослав Пелехач, Наталія Пупчык, Олена Пупчык, Ольга Пупчык, о. Петро Пупчык, Штефан Телеп, Анна Трохановска, Улиянна Трохановска, Андрий Трохановскій, Ігор Трохановскій, Петро Трохановскій, Мария Цідило, о. Мирослав Цідило, Павлина Цюрик, Маріянна Яра, Данило Ярий.

Тым способом дішол єм такой ґу кінцьови. Та гріх мал бым великій, кед не повіл бым, же спомогли нас одягом Музей Лемківской Культуры в Зындрановій, ансамблі „Лемковина" і „Кычера", ай (уж там на Заході) п. Андрий Копча.

Стыдал бым ся самого себе, кед промолчал бым о гостині в любіньскій плебаніі, з прекрасным словом о. Богдана Репелы, кед бым не повіл о помочы п. Аліны Гнатишак і в організациі выступу в Любіні. Кед бым не рюк добре слово о організаторах выступу в Пшемкові – з діячами кружка СЛ: Євґеном Ґабуром, Адамом Бочнєвичом, Ваньом Бродом впереді. Боже Вам вшыткым заплат! ●

Бесіда

ZARZĄD GŁÓWNY STOWARZYSZENIA ŁEMKÓW

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ

СИГНАЛЬНИЙ НОМЕР 1-89

ЛЕМ АДЗИМКА, АЛЕ – СВОЯ !

ТРЕБА САМЫМ БРАТИ

ІВАН РУСЕНКО

ЛЕМКЫ

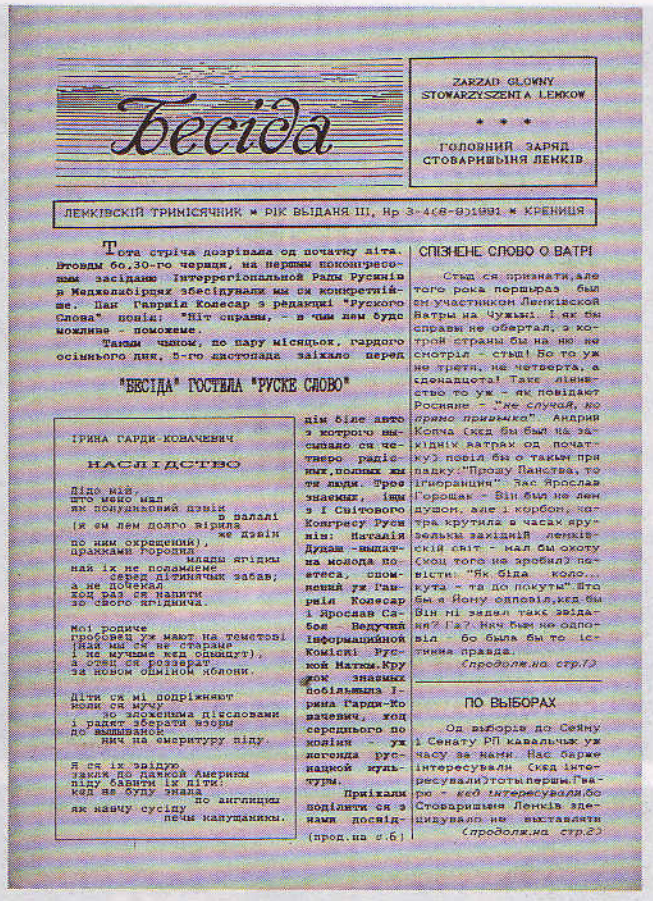

Бесіда

ZARZĄD GŁÓWNY STOWARZYSZENIA ŁEMKÓW

* * *

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ

ЛЕМКІВСКІЙ ТРИМІСЯЧНИК * РІК ВЫДАНЯ III, Нр 3-4(8-9)1991 * КРЕНИЦЯ

Тота стріча дозрівала од початку літа. Втовды бо,30-го червця, на першым поконгресовым засіданю Інтеррегіональной Рады Русинів в Медженабірцях збесідували мы ся конкретнійше. Пан Гавриіл Колесар з редакциі "Руского Слова" повіл: "Ніт справы, – в чым лем буде можливе – поможеме.

Таким чином, по пару місяцьох, гардого осіннього дня, 5-го листопада заіхало перед

"БЕСІДА" ГОСТИЛА "РУСКЕ СЛОВО"

ІРИНА ГАРДИ-КОВАЧЕВИЧ

НАСЛІДСТВО

Дідо мій,
што мено мал
як полудньовий дзвін
в валалі
(я єм лем долго вірила
же дзвін
по ним охрещений),
пракками городил
млады ягідны
най іх не поламлеме
серед дітинячых забав;
а не дочекал
хоц раз ся напити
зо свого ягідничa.

Мої родиче
гробовец уж мают на темстові
(най мы ся не старане
і не мучыме кед одыдут),
а отец ся розверат
за новом одміном яблони.

Діти ся мі подріжняют
коли ся мучу
зо зложеныма дієсловами
і радят зберати взоры
до вышыванок
нич на емеритуру піду.

Я ся іх звідую
закля до даякой Америкы
піду бавити іх діти:
кед не буду знала
по англицкы
як навчу сусіду
печы капушаникы.

дім біле авто з котрого высыпало ся четверо радісных,полных жыти люди. Трое знаемых, іщы з І Світового Конгресу Русинів: Наталія Дудаш -выдатна молода поетеса, спомнений уж Гавриіл Колесар і Ярослав Сабол – Ведучий Інформацийной Комісиі Руской Матки.Крутом знаемых побільшыла Ірина Гарди-Ковачевич, хоц середнього поколіня – уж легенда русинацкой культуры.

Приіхали поділити ся з нами досвід-

(прод.на с.6)

СПІЗНЕНЕ СЛОВО О ВАТРІ

Стыд ся признати,але того рока першыраз был ем участником Лемківской Ватры на Чужыні. І як бы справы не обертал, з котрой страны бы на ню не смотріл – стыд! Бо то уж не третя, не четверта, а єденадцота! Таке лінивство то уж – як повідают Росияне – "не случай, но прямо привычка". Андрий Копча (кед бы был на західніх ватрах од початку) повіл бы о такым припадку:"Прошу Панства, то ігноранция". Зас Ярослав Горощак – Він был не лем душом, але і корбом, котра крутила в часах ярузелькы західній лемківскій світ – мал бы охоту (хоц того не зробил) повісти: "Як біда коло... кута – та до покуты". Што бы я Йону одповіл,кед бы Він ні задал такє звіданя? Га? Нич бым не одповіл – бо была бы то істинна правда.

(продолж.на стр.1)

ПО ВЫБОРАХ

Од выборів до Сейму і Сенату РП кавальчык уж часу за нами. Нас барже інтересували (кед інтересували)тоты перші.Гваро – кед інтересували,бо Стоваришыня Лемків здецидувало не выставляти

(продолж.на стр.2)

100 нумерів „Бесіды"!

Даний номер „Бесіды" носит число 100. Значыло бы то, же маме маленькє свято. Свято для кого, чыє? Редакциі, Дописувачів? Чытачів? Руснаків нашых, Лемків, тых, што хоц не чытают, але купуют, тримают „Бесіду" на кредєнсі? Ци може то свято лем того першого субъєкту? Думам, же не редакторови одповідати на тото зьвіданя. Але преці – якыса втіха (не лем факт, над котрым може заправды зопре очы, мысель дакус векший круг), якысе свято бодай для него мусит быти. Но бо то – в нашых обставинах – шувний фалаток роботы, а преці і в книгах написане – сім дни працуй (о, мал єм речы – шіст!), а... І так дале. Знате оне добрі, бо сте християне.

Не буду форсувал міцнійше святочной думкы (адже, кєд бы на передній страні, на віньєті не побільшыл той „соткы", нихто бы... факту ани не зауважыл). І хоц в выдавничых традициях одзначуваня округлых номерів періодичных выдань функционує загальні, барже хыбаль обоснованым ай важным, достойым є святкуваня ювілейных років істнуваня даного выданя, выдавництва. Сам єм был прошений на такы ювілеі – 5-літя, 10-літя, 15-літя (выжшых річниц в нашым одродженым не так аж давно русиньскым кругу наразі не было). Ай бывал єм на такых ювілеях, ай писал єм о них в „Бесіді". Лем наша редакция – хоц серед рідной, карпатской просторі русиньскых выдань є выданьом найстаршым не одзначувала, не святкувала іщы ниякых ювілеів. А „здало бы ся!" – як рюк Клим вертаючы ґу жені по долгій розлуці.

Прото даю під розвагу нашым децидентам одзначыти 20-літя „Бесіды", што выпадало буде на конец червця 2009. рока. Одзначыти так, як роблят тото інчы. Даю під розвагу уж тепер і вірю, же поведе ся тото орґанізувати. Мам надію, же буде мі даным пережжыти зо вшыткыма заслуженыма для „Бесіды" спомнену втіху, радіст. На товды тіж ачий поведе ся выдати святочну „Бесіду", в якій шырше представлены будут далечкы уж рокы, тамтот – вірте мі – нелегкій труд.

А на гнеска обмеджу ся лем до припомніня кілкох фактів. До 7. номера влучні „Бесіда" роблена была на машыні до писаня, а наголовкы ліплены з калькоманіі. Од 8. номера, завдякы народній збірці на компутер і помочы Редакциі „Руске Слово" (проґрам) часопис роблено уж дакус цивілізувано. Од 22. номера „Бесіда" з тримісячника стала ся двомісячником, од 51. зачала выходити з кольровом окладинком. Што дале? І як дале? Пропонуйте! **(пт)**

XV – ЮВІЛЕЙНА СТРІЧА З ЛЕМКІВСКОМ КУЛЬТУРОМ В ҐОЖОВІ

Дай Боже здравя!
На тото 15-літя!...

ФОТОРЕПОРТАЖ ЄЛИСАВЕТЫ МАТЧУК

...Ай вшыткы враз Вам красні вінчуєме!

Мы, дівчата, сой шумні затанцуєме, а...

...хлопці най собі по собі поскачут!

Крячок лялійовый... най Вам квитне на дальшы ювілеї!

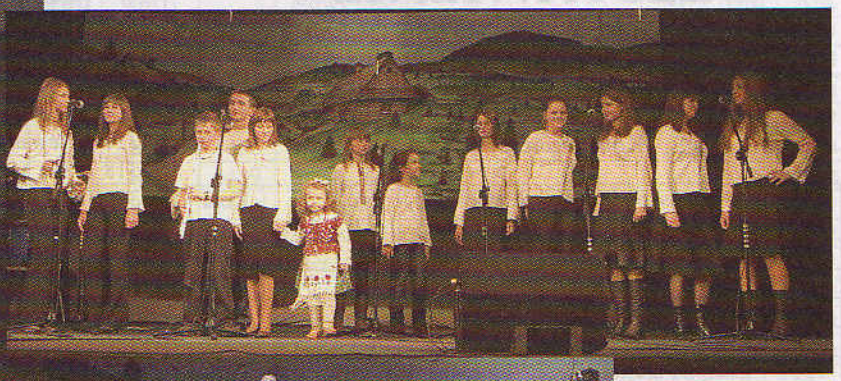

Прилетіла ластівочка... і гу Вам!

Із Высокой Вежы голос ся Вам несе!

І із за острова на стрежень!

Życzę Wam pomyślności na następne piętnaście lat i na następne, i na następne, i na następne. Na następne sześćdziesiąt lat!

Коментарі з роду барз щырых, хоц конечных – Уйка Петра, бо допис о Ґожові все іщы єст в дорозі до редакциі...
Ага! Дякуєме красні за знимкы!

ZESTAWIENIE

SPORZĄDZONE Z KART PRZESIEDLEŃCZYCH LUDNOSCI ŁEMKOWSKIEJ, PRZESIEDLONEJ Z POWIATU NOWY SĄCZ

Kontynuacja, część 6.

L.p.	Nazwisko i imię głowy rodziny	Miejscowość	Ilość osób	Nr. domu	Ziemi wha
1260	Ks. Polifka Bogdan	Nowica	3	44	4,0
1261	Połoszynowicz Jerzy	— ıı —	3	55	2,0
1262	Siniawa Teodor	Mochn. W.	6	+	8,0
1263	Siwiec Piotr	Mochn. N.	7	19	13,0
1264	Czerep Paraska	Piorunka	3	34	
1265	Siwiec Hawryło	Mochn. N.	5	98	9,0
1266	Hawran Michał	— ıı —	4	69	5,5
1267	Hojniak Teodor	— ıı —	7	13	13,0
1268	Hrabski Mikieta	— ıı —	6	84	9,5
1269	Garbera Wasyl	— ıı —	4	50	3,0
1270	Dziubanowska Zofia	— ıı —	5	101	4,5
1271	Nosal Antoni	Muszynka	5	44	2,0
1272	Krynicki Michał	— ıı —	5	122	6,0
1273	Krynicki Daniel	— ıı —	7	77	11,0
1274	Łyga Jan	— ıı —	5	38	4,0
1275	Klinkowski Jan	— ıı —	11	137	11,3
1276	Nesterak Piotr	— ıı —	5	111	20,0
1277	Koczański Piotr	— ıı —	3	2	4,5
1278	Boglarski Łukasz	— ıı —	6	22	13,5
1279	Kowalczyk Piotr	— ıı —	3	81	5,0
1280	Wartownik Tacjanna	— ıı —	2	120	
1281	Superata Janina	— ıı —	3	69	3,0
1282	Klimkowski Piotr	— ıı —	7	95	12,0
1283	Dębulak Paweł	— ıı —	3	102	3,5
1284	Chowaniec Antoni	Tylicz	2	214	8,0
1285	Czekanik Bazyli	— ıı —	5	216	16,5
1286	Andrejko Jan	— ıı —	6	108	3,5
1287	Rystwej Jan	— ıı —	5	151	8,5
1288	Kulik Piotr	— ıı —	8	146	19,5
1289	Andrejko Antoni	— ıı —	7	9	4,0
1290	Kopiec Stefan	— ıı —	6	223	4,5
1291	Klatka Emil	— ıı —	6	334	4,5
1292	Królikowski Gerw.	— ıı —	4	242	8,3
1293	Kozubski Stefan	— ıı —	4	84	4,0
1294	Koczanski Jan	— ıı —	3	335	4,0
1295	Synko Dyonizy	— ıı —	4	277	4,5
1296	Szczypta Helena	— ıı —	5	259	1,5
1297	Krynicki Josafat	— ıı —	4	255	4,0
1298	Mdzo Ewa	Muszynka	2	104	0,2
1299	Siwiak Andrzej	Tylicz	11	+	1,0
1300	Ciołka Piotr	— ıı —	5	310	12,0
1301	Rystwej Tomasz	— ıı —	6	201	16,0
1302	Rystwej Stefan	Muszynka	5	105	8,4
1303	Rystwej Konstanty	— ıı —	7	61	5,5
1304	Rystwej Jan	— ıı —	2	40	3,0
1305	Krajniak Emilia	Tylicz	2	99	
1306	Hnatyszak Daniel	Królowa R.	8	5	24,0
1307	Hreniak Jan	— ıı —	10	6	26,0
1308	Mołotczak Mikołaj	— ıı —	6	11	5,5
1309	Woszywski Michał	— ıı —	6	108	7,4
1310	Michalczyk Teodor	— ıı —	7	84	16,0
1311	Gaborek Miron	— ıı —	3	89	4,0
1312	Pluta Antoni	— ıı —	3	52	8,4
1313	Drozdziak Grzegorz	Królowa R.	5	14	11,0
1314	Powyniak Wasyl	— ıı —	3	64	6,0
1315	Michalczyk Klemens	— ıı —	3	74	
1316	Kuziak Tadeusz	— ıı —	9	10	11,0
1317	Rewak Władysław	— ıı —	5	74	5,0
1318	Rać Maksym	— ıı —	6	113	10,5
1319	Szczecina Jan	— ıı —	6	36	16,6
1320	Herbut Ignacy	— ıı —	9	41	22,0
1321	Polański Mikołaj	— ıı —	9	44	26,0
1322	Wyszowski Bazyli	— ıı —	7	38	11,1
1323	Bornowska Aleks.	— ıı —	5	20	23,0
1324	Skarłocz Wasyl	— ıı —	4	49	12,0
1325	Sliwa Prokop	— ıı —	2	68	1,3
1326	Grusza Justyn	— ıı —	3	72	2,5
1327	Michalik Rozalia	— ıı —	3	79	2,0
1328	Taras Krystyna	— ıı —	1	55	1,5
1329	Szkwarła Paweł	Mochnaczka	3	31	3,5
1330	Stawiski Izydor	— ıı —	4	91	1,5
1331	Garbera Piotr	— ıı —	4	130	13,0
1332	Szkwarła Dymitr	— ıı —	7	62	9,0
1333	Hawran Mikołaj	— ıı —	8	32	10,0
1334	Garbera Bazyli	— ıı —	8	40	15,0
1335	Marczyk Bazyli	— ıı —	6	156	9,0
1336	Garbera Antoni	— ıı —	7	142	9,3
1337	Garbera Anna	— ıı —	2	24	5,0
1338	Maliniak Dymitr	— ıı —	7	28	7,0
1339	Duć Michał	— ıı —	6	2	15,3
1340	Swiatkowski Dym.	— ıı —	6	87	6,5
1341	Swiatkowski And.	— ıı —	4	14	3,0
1342	Swiatkowski Mik.	— ıı —	3	14	7,0
1343	Garbera Józef	— ıı —	5	13	5,0
1344	Howaniec Tekla	— ıı —	6	18	5,2
1345	Muzelak Maksym	— ıı —	2	99	1,3
1346	Szymczak Jan	— ıı —	1	19	6,6
1347	Oleśniewicz Piotr	— ıı —	8	56	8,1
1348	Bojko Konstanty	— ıı —	5	47	7,5
1349	Syniawa Teodor	— ıı —	3	93	1,5
1350	Płaskoń Mikołaj	— ıı —	6	88	7,1
1351	Rusyn Teodor	— ıı —	8	45	6,1
1352	Siwiec Daniel	— ıı —	8	46	11,5
1353	Ks. Popiel Mikołaj	Uście Rus.	3	191	3,0
1354	Siwiec Wasyl	Mochnaczka	8	10	9,5
1355	Krynicka Teodozja	— ıı —	6	105	8,0
1356	Hawran Andrzej	— ıı —	7	?5	10,0
1357	Pindrys Szymon	— ıı —	7	12	9,0
1358	Hojniak Jerzy	— ıı —	6	3	14,0
1359	Mutka Emil	— ıı —	1	55	3,0
1360	Garbera Piotr	— ıı —	4	115	6,5
1361	Garbera Jan	— ıı —	4	115	6,5
1362	Jacenik Izydor	— ıı —	3	64	9,0
1363	Siwak Kiran	— ıı —	9	77	
1364	Swiatkowski Piotr	— ıı —	3	62	11,1
1365	Kuzmicz Stefania	— ıı —	3	81	0,1
1366	Du(.)niak Jan	— ıı —	5	92	4,0
1367	Szuflita Teofil	— ıı —	6	72	7,5
1368	Knapik Wasyl	Milik	7	88	5,0
1369	Semczyszak Adam	— ıı —	3	117	5,0
1370	Hopej Anna	— ıı —	2	69	2,0
1371	Hyria Stefania	— ıı —	2		
1372	Żegiestowski Semen	— ıı —	8	60	9,5
1373	Wartownik Stefan	— ıı —	1	+	2,0

L.p.	Nazwisko i imię głowy rodziny	Miejscowość	Ilość osób	Nr. domu	Ziemi wha
1374	Cichanski Stefan	Milik	1	6	
1375	Hurej Stefan	— ıı —	1	115	
1376	Klimkowski Józef	Szczawnik	3	41	18,0
1377	Siwak Jan	— ıı —	7	60	
1378	Hrycennik Wasyl	— ıı —	8	60	8,5
1379	Romanial Wasyl	— ıı —	5	70	8,5
1380	Krajniak Kieryło	— ıı —	6	72	10,0
1381	Szczawinski Stefan	— ıı —	2	36	4,0
1382	Szczawinski Aleks.	— ıı —	5	136	2,0
1383	Jacenik Michał	— ıı —	2	112	2,2
1384	Pyż Jan	— ıı —	7	46	7,0
1385	Jacenik Maria	— ıı —	2	112	2,2
1386	Kostek Dymitr	— ıı —	6	63	16,0
1387	Barnowska Zenowia	— ıı —	5	65	18,0
1388	Smetana Semen	— ıı —	8	45	8,5
1389	Markowicz Stefan	— ıı —	4	+	11,0
1390	Romaniak Teodor	— ıı —	3	84	7,5
1391	Kucza Wasyl	— ıı —	5	134	4,0
1392	Romaniak Dymitr	— ıı —	6	55	11,0
1393	Ladna Jan	— ıı —	5	4	3,0
1394	Hanczak Stanisław	— ıı —	4	16	8,0
1395	Hojdrycz Stefania	— ıı —	2	91	2,5
1396	Semeniak Adam	— ıı —	1		
1397	Łapis Andrzej	— ıı —	4	64	8,5
1398	Węgrzynowicz Stefania	— ıı —	2	35	12,5
1399	Sikora Józef	Wierchomla	5	5	9,0
1400	Keklak Adam	— ıı —	5	82	12,0
1401	Keklak Piotr	— ıı —	3	69	13,0
1402	Baraniak Antoni	— ıı —	6	298	4,0
1403	Troszczak Maria	— ıı —	6	+	1,0
1404	Cichański Antoni	— ıı —	6	117	8,0
1405	Kuźmiak Antoni	— ıı —	9	113	6,0
1406	Tokarczyk Stefan	— ıı —	6	+	6,0
1407	Źrółka Michał	— ıı —	1	114	5,5
1408	Krulak Stefan	— ıı —	5	199	3,0
1409	Wartownik Michał	— ıı —	2	3	12,0
1410	Szczawiński Teodor	— ıı —	1	178	2,0
1411	Górka Jan	— ıı —	5	272	8,0
1412	Dziubiński Konst.	— ıı —	9	138	8,0
1413	Wąsowicz Anna	— ıı —	5	109	9,0
1414	Hyrczka Bazyli	— ıı —	5	203	5,0
1415	Bogucki Stefan	— ıı —	9	55	12,0
1416	Cidyła Jan	— ıı —	4	53	7,0
1417	Hołowacz Mikołaj	— ıı —	2	27	8,0
1418	Źrułka Bazyli	— ıı —	5	108	5,0
1419	Połemczak Jan	— ıı —	2	123	8,0
1420	Hutnik Asafat	— ıı —	7	123	3,0
1421	Witiak Piotr	— ıı —	3	13	8,0
1422	Jurcz Szymon	— ıı —	8	122	12,0
1423	Dziubiński Antoni	— ıı —	2	46	16,0
1424	Frączek Jan	— ıı —	7	127	1,5
1425	Dziubiński Andrzej	— ıı —	7	+	13,5
1426	Juryk Andrzej	— ıı —	5	240	5,0
1427	Baraniak Ilko	— ıı —	4	73	6,0
1428	Keklak Anna	— ıı —	5	+	3,0
1429	Rusiniak Pantaleon	— ıı —	8	77	5,0
1430	Polaczyk Zachar	— ıı —	3	283	6,0
1431	Miejski Stefan	— ıı —	3	64	2,5
1432	Demora(?) Jan	— ıı —	2	50	4,0
1433	Tymura Antoni	— ıı —	3	50	5,5
1434	Głowacz Jan	Wierchomla	2	115	4,0
1435	Baraniak Julia	— ıı —	7	182	4,0
1436	Pelak Wasyl	Kotów	3	+	7,0
1437	Fedorczak Stefan	— ıı —	8	5	11,0
1438	Wisłocki Józef	— ıı —	2	+	10,0
1439	Maslej Julian	— ıı —	8	3	23,0
1440	Maliniak Teodor	Kamianna	9	41	26,0
1441	Maliniak Paweł	— ıı —	7	67	12,0
1442	Merena Leszko	— ıı —	4	18	10,0
1443	Żylicz Włodzimierz	— ıı —	5	75	9,0
1444	Halkowicz Jan	— ıı —	6	+	10,0
1445	Żylicz Jakub	— ıı —	3	44	8,0
1446	Maliniak Jan	— ıı —	7	62	
1447	Maslej Jan	Uhryń	9	28	15,0
1448	Podgórski Łukasz	— ıı —	2	35	
1449	Kidoń Mikołaj	— ıı —	3	42	4,5
1450	Galik Jan	— ıı —	3	22	6,0
1451	Maslej Józef	— ıı —	8	1	9,5
1452	Maslej Teodora	— ıı —	6	66	15,0
1453	Kocur Józej	— ıı —	1	11	9,2
1454	Hopej Piotr	Łosie	3	45	
1455	Myrna Pańko	— ıı —	12	39	13,5
1456	Wachna Grzegorz	— ıı —	5	35	16,0
1457	Staszczak Roman	— ıı —	6	33	0,3
1458	Hołowacz Michał	— ıı —	5	12	12,0
1459	Krysa Jan	— ıı —	7	44	9,5
1460	Staszczak Aleksy	— ıı —	4	10	4,0
1461	Rewak Antoni	— ıı —	7	7	8,0
1462	Taras Wasyl	— ıı —	8	8	9,5
1463	Kowalczyk Jacko	— ıı —	8	2	20,0
1464	Tałpasz Anna	— ıı —	7	21	11,0
1465	Wiczak Julianna	— ıı —	4	52	10,0
1466	Piech Melania	— ıı —	7	32	16,0
1467	Pelak Dymitr	— ıı —	6	13	19,0
1468	Hopej Josafat	— ıı —	8	53	14,0
1469	Królewski Józef	— ıı —	6	38	8,0
1470	Gorej Hilary	— ıı —	3	28	9,0
1471	Kąkol Józef	— ıı —	6	16	6,5
1472	Dobrowolski Piotr	— ıı —	7	37	8,5
1473	Myrna Dańko	— ıı —	7	4	8,0
1474	Hruszcz Jan	— ıı —	5	6	9,2
1475	Prokopczak Wasyl	— ıı —	6	20	12,0
1476	Hopej Michał	— ıı —	11	40	14,7
1477	Hojniak Włodzim.	— ıı —	9	29	20,0
1478	Żuk Wasyl	— ıı —	5	51	11,0
1479	Rewak Andrzej	— ıı —	6	50	11,5
1480	Myrna Maksym	— ıı —	7	47	10,2
1481	Galik Mikołaj	— ıı —	8	3	18,0
1482	Gambal Michał	— ıı —	6	23	20,0
1483	Myrna Melania	— ıı —	8	14	13,0
1484	Witiak Dymitr	Krzyżówka	2	27	6,0
1485	Dąbrowski Jan	— ıı —	4	41	7,5

+ w danych pozycjach nie figuruje numer domu, jednak w rubryce „inwentarz pozostawiony" wykazane jest, że wyszczególnieni gospodarze dom posiadali; być może były to nowe domy, którym nie nadano jeszcze numeru.

Uwaga: Materiał, brzmienie nazwisk i imion, pomimo dostrzeżonych pomyłek, przekazujemy autentycznie, tak jak zapisali je PUR-owscy pisarczykowie. To też historia.

(Kontynuacja nastąpi)

БОГДАН ГОРБАЛЬ

З Берліна до Боґушы... бальоном... в 1899 році

Боґуша, видок з г. Зеляркы; фото: П. Басальґа

Пущаня бальонів з горячым повітрьом правдоподібні зачато в Кытаю в другым віку перед народжиньом Ісуса Христа, але перше літаня великого бальону з людми в ґондолі мало місце в Парижу в 1783 році. Не знаме коли перший бальон прелетів над Лемковином – знаме одначе таку історию.

Третього марця 1899 рока о годині 12:10 капітаны німецкой армії вон Сіґсфельд /von Sigsfeld, вон Гартгаусен /von Harthausen і Альфред Гільдебрандт/ Alfred Hildebrandt (1870-19??) выстартували бальоном з Берліна, хотячы долетіти до Вроцлава і вернути до Берліна того самого дня. При сильнім вітрі вышмарили два з дванадцетьох мішків балясту і бальон, по тым як вітер пару раз бухнул по земли ґондольом, пішол догоры, скоро доходячы до высокости 762 метрів. При чыстым небі долетіли они до Вроцлава в дві годины, летячы зо скорістю неомало 170 кільометрів на годину. По дорозі минули експресовий потяг Берлін-Вроцлав. В місце приземліня во Вроцлаві перелетіли они над містом на высокости деси 1200 метрів. Тымачасом небо захмарило ся і не здавало ся што іх подорож буде дуже долша. Хоцкы вітер был барз силний, бальон летів рівно (не шарпало ним) і лем од часу до часу вышмаряно пару жмень балясту жебы утримати його на высокости деси 1800 метрів. На такій выскости треба было летіти, бо нижше дул холодний вітер в сторону Росиі, де німецкы воякы не хотіли летіти. Недолго перелетіли они німецко-австрийску границю і не мали уж мап для тых теренів окрем малого підручного атлясу. На полудньовий-захід добрі видно было Татры і скоро бальон зближыл ся до Бескідів. Подорож не была уж так мила як попередньо, бо бальоном зачали шарпати турбуленциі. В єдным моменті зачало шмаряти ґондольом во вшыткы страны а пізнійше скоро ньом закрутило, так же повязали ся вшыткы мотузкы, але щесливі вітер сам іх розвязал.

Наступным містом, котре розпознали был Новий Санч. Зближыли ся одначе до нього од стороны Хелмца (село, гнеска част міста, за ріком Дунаєц)) і летячы дост скоро не здоляли в Санчы приземлити ся. Подумали втовды, же може даст ся найти якысе місце до приземліня по другій страні Карпат, але думку тоту скоро зашмарили, бо гмла была така што моментами нич не было видно. Зато одкрутили вентиль і приземлили ся в долині на полудне од Боґушы. Горы вытишыли дакус вітер, котрий і так бухнул ґондольом пару раз по земли, аж затримали ся в глубокым сьнігу. Што ся далій діяло, передаме словами Альфреда Гільдебрандта, котрий описал тоту історію в книжці: *Luftschiffahrt nach ihrer geschichtlichen und gegenwärtigen Entwicklung* (München-Berlin: R. Oldenburg, 1907), котру напечатано тіж в англійскым перекладі В.Г. Стори/W.H. Story: *Airships Past and Present, together with Chapters on the Use of Balloons in Connection with Meteorology, Photography and the Carrier Pigeon* (New York: D.

Van Nostrand company, 1908). Тот английский переклад мож найти в Google Book Project, http://books.google.com/bkshp?_tab=wp. Гільдебрандт зачал літати бальонами в 1889 року. Барз го інтересували тяжшы од повітря літаючы машыны і в 1897 році, в часі докладу в Страсбурґу заповіл што за десят-двадцет літ каждий буде міг літати літаючом машыном. ("German Air Pioneer Sees Catapult Use" *The Washington Post*, 10 II 1929). Нич до того дішло мал він нагоду приземлити ся бальоном на Лемковині.

"...Перед самым приземліньом спостерегли сме двох хлопів, котры здавало ся ішли за бальоном. Кричали сме за нима, жебы пришли і помогли, і тіж свистали сме в наш свисток, але ниґде іх не было видно. В кінци нашли сме іх схованых за нарубаныма дырвами, трясучых ся од головы до лаб. Повіли они, же николи вчаснійше в жытю не виділи бальона і же здавало ім ся што мусит в ним быти якысий вістник зла (...). Покус одважыли ся они, коли взріли што бальон неомало цілковито зникнул в сьнігу і достали інчых рубаючых дырва жебы помогли. В кінци завершено пакуваня по численных непорозумліях выникаючых з нашого неперфектоного знаня льокального діялекту і бальон положено на сані і завезено до села. Ту шолтыс поінформувал нас што наша подорож мала ся скінчыти і же мусиме піддати ся арештови. Наше захованя было барз підозріле, так што подумано же сме шпіоны. Шолтыс думал што його оцінy ситуациі за пару дни потвердят выжшы власти. Голосно протестували сме і вказали сме йому нашы пашпорты, але то было на нич. Шолтыс не знал чытати по німецкы і зато нашы пашпорты не были ничым інчым як лем непотрібным паперьом. Він одмовил послати телеґрам до нашого командуваня і, віруючы што мы сме росийскы офіцеры, обходил ся з нами з мінімальном кількістю куртуазиі.

Нич нам ся не лишыло, лем робити так як нам казано. Впровадили сме ся до ізбы в сельскій корчмі, бо жадного інчого місця до спаня не было і выдумали сме плян, котрий з помічю єдного селянина, што знал дакус німецкого, позволил бы нам послати телеґрам до нашого амбасадора во Відню. Чловек тот уж нам поміг што міг і не треба было його долго нагваряти жебы был нашым провідником. Під покрівльом ночы, деси коло шестой тридцет вечером, лишыли сме хыжу і пішли сме піше до Камюнкы Великой, де находил ся найближший телеґраф. Сьніг зачал ся топити а дорога перетинала малий, полноводний потік може з десят раз. Часом была плытша вода, а часом пняк дерева служыл за слизкій міст. Была уж тепер цілковита темрявиця і ляло як фрас. Дішли сме до почты в три годины і послали сме телеґрам до старосты в Ґрибові, думаючы што то власне в його старостві дішло до нашого нещесливого приземліня. Подумали сме што не буде добрі телеґрафувати до нашого амбасадора, як то ориґінальні заміряли сме, зато попросили сме власти в Ґрибові, жебы поінформували шолтыса, котрий нас арештувал, жебы нам позволил одыйти і жебы оддал нам нашы річы. По высланю телеґраму зачал єм вертати а мій помічник нагварил мене жебым провюл ніч в його хыжы, котра находила ся в лісі, недалеко од головной дорогы.

В кухни його хыжы находила ся ріжна жывина, а в другій кімнаті жыла і спала ціла родина, котра складала ся з діти, родичів і дідів. В такых обставинах дал єм раду зісти лем пару яєц, хоц так по правді был єм барз голоден. Іджыня закінчыло ся наглым вымахуваньом через ґазду руками, котре дало мі до зрозумліня, што за тоту гостинніст треба одраз платити, хоц жадана сума здавала ся не барз пропорцийональна до того, што мі дано – так бодай подумал єм. Мала кімната, звичайні належача до головы родины, была дана мі на спаня і запрошено мене одпочати. Такой люґ єм си в полнім уніформі з мойом шабльом під руком, бо мі ся здавало што продолжаючы ся шепты вітця і сына не были барз успакаяючы.

Ситуация фактычні не была барз заохочуюча. Находил єм ся в простій хыжы, далеко од головной дорогы, посеред Карпат, помедже людми, котры выглядали неомало як розбійникы. Ани єдного слова іх язика не розуміл єм. Они правдоподібні знали, же мал єм при собі якысы грошы і моя спяча голова была неодолго заполнена вшыткыма розбійніками, о котрых єм хоцколи чул. Што причынило ся до моіх підозрінь, то было то, же раз на якысий час отец підходил до занавісы, котра служыла за двери і зазерал ци я спю. Натуральні підозрівал єм його о найгіршы заміры і стискал єм мою шаблю як лем почул єм його крокы.

Щесливі тото напятя скінчыло ся деси пів першой по півночы, коли зачеркал хтоси до двери і австрийскій поліциянт зажадал дознати ся ци я был в середині. Власти в Ґрибові послали го в одповіди на мій телеґрам з інструкцийом робити тото што треба было і згідні з тым він выправил ся в середині ночы. Він запевнил мене як што ходит о характер моіх ґаздів і повіл же іх версия здарінь была така, што я заміряl іх вбити, бо чом бым заберал зо собом до постелі шаблю. Тепер зачал єм розуміти тихы одвидины вітця, котрий лем барз хотіл цілий час виділи же я не заміряl напад на його безборонну родину. Жандарм вышол деси о першій, а я скоро заснул. Наступного дня пішол єм до Ґрибова, де высловлено цілковите загніваня на поступлюваня шолтыса в Боґушы. Тот ґідний чловек был барз зачудуваний тим як ся справы поточыли і барз прібувал поправити ся, даючы сані з шестьома волами, жебы затягнути бальон до Ґрибова, де Сіґсфельд і Ґартґаусен приіхали пополудни по барз тяжкій подорожи. Вшытко добре што ся

добрі кінчыт. Принято нас в Ґрибові в якнайліпший спосіб, але незважаючы на тото, мусиме намавляти літаючых бальонами – жебы миняли бездорожа карпатскых гір. (...)"

Но власне, вшытко добре што ся добрі кінчыт, специяльні товды коли "неперфектні ся зна льокальний діялект," а властиві то ся "ани єдного слова з нього не розуміє." Може бы тіж додати, же страх ма велькы очы. Інтересує мя дознати ся о тым, як то шолтыс, котрий прецін під руком не мал ниякой жандармериі, арештувал трьох німецкых офіцерів. Хоцбы лем з шаблями, то прецін тоты німецкы офіцеры не такы уж скоры до такого піддаваня ся, специяльні товды, коли нич злого не зробили. І ци там в селі не было уж никого, хто бы хоц дакус по німецки знал (окрем того котрий помагал офіцерам, але якоси не тлумачил шолтысови)? А де священник, учытель, колишні вояки австро-угорскей армії? А може тот шолтыс добрі знал кого арештує...? Добрі бы было знати лемківску версию тых здарінь.

На сьвіті проголошено в ріжных ґазетах (*The Chicago Tribune, The New York World*) што німецкы офіцеры перелетіли 423 милі (деси 782 кільометры) з Берліна до Боґушы в неціле штыри годины (приземлили ся в Боґушы о четвертій). Был то найскорійший знаний лет бальоном і зато сам німецкий цисар іх похвалил ("Fastest Balloon Trip Known," *The Chicago Tribune,* 12 III 1899).

Альфред Гільдебрандт пізнійше континуувал своє зацікавліня літаньом. Якысий час працював з ґрафом Цеппеліном і был першым європейчыком, котрий промувал осягніня братів Раіт/Wright, што в 1903 році першы на сьвіті летіли збудованом през себе літаючом машыном. В 1907 році, будучы уж капітаном, приіхал до Америкы, де брал уділ в рейді бальонів з Сеінт Льуіс. Пізнійше был тіж в Нью Йорку. ("German Aeronauts Here," *The Washington Post*, 29 X 1907). Не знаме як пережыл війну, але знаме, же продолжал своє зацікавліня літаючыма машынами, так же в двадцетых роках был ведучым європейскым спеціялістом в тым ділі. В 1934 році майор Гільдебрандт приіхал лем як ґіст до Польщы на Погар Бенета, але коли єден з ческых пільотів не доіхал на час – Гільдебрандт, маючы уж товды шістдесят штыри рокы, полетіл за нього ("20 Ballons off in Bennett Cup Race in Poland," *The Washington Post*, 24 IX 1934). Дальша його доля не є знана.

Обік поміщаме репродукцию тексту 70 MILES AN HOUR BY BALLOON публикуваного за выданьом: *Boston Daily Globe (1872-1922);* Apr 8, 1899; ProQuest Historical Newspapers Boston Globe (1872-1924) pg 8

70 MILES AN HOUR BY BALLOON.

Adventurous Voyage of Three Prussian Officers from Berlin to Galicia.

Three officers of the ballooning section of the Prussian army have just performed a voyage which is a record among ballooning exploits. In less than six hours they traveled from Berlin to Baguska, in Galicia, a distance of 650 kilometres, or about 420 miles, or an average speed of about 70 English miles an hour.

The ascent took place at 10 12 Thursday. The balloon contained three officers, Lieut von Siegsfeld, Lieut Baron von Harthausen and Lieut Hildebrandt. The weather was fine but windy.

By 1 o'clock the balloon was already over Breslau, in Silesia, and at 3 o'clock it crossed the Austrian frontier at an altitude of 1600 metres, and shortly afterward passed over the outlying spurs of the Carpathians.

In the mountains the balloon got into a curious kind of whirlwind, which spun it round like a top and entangled the anchor rope with the guide ropes.

As a consequence it was impossible to draw up the guide ropes, which were dragged through a wood, fortunately without catching anywhere. After passing over Neu-Sandec the balloon landed without accident in the neighborhood of Baguska, in Galicia, a town in one of the side valleys of the Carpathians, at 4 o'clock in the afternoon.

If, however, the landing was made without difficulty, the same could not be said of the reception accorded to the daring travelers by the population. The inhabitants of Baguska are Ruthenians and only speak the Ruthenian language; only one af them spoke a little German.

At first they regarded the balloon with terror, and none of them dared to approach the monster. It was only after much hesitation and a great amount of persuasion that they finally approached the travelers and lent a hand to pack the balloon together. The foreign officers were also regarded with great suspicion, and were looked upon as spies, and the authorities of the district made difficulties about allowing them to go about the town.

Lieut Hildebrandt had, however, managed to come to an understanding with the German-speaking Jew, and he managed to leave the town with him unnoticed and make for Kaminska-Wielka, which they reached after wading waist-deep through several swollen streams, in the middle of the night.

Here Lieut Hildebrandt reported by telegraph to Berlin his safe arrival, and wired to Gribow, to the officer commanding the district, begging for means to transport his balloon and for the release of his comrades.

At midnight a sergeant of the gendarmerie was sent off to Baguska with a wagon drawn by six oxen, in which the balloon was sent to the railway station at Ptaschkowa.—(Lokal-Anzeiger.

ТЕОФІЛЬ ЛЕНАРТОВІЧ

Мизерна тиха

Мизерна тиха
Стаєнка лиха
Вся сонебесной славы
Ісусик драгій
З усьміхом благым
В промінях лежыт малий

Над ним Ангели
Аж остолпіли
В приклоні поклякали
Злоты волося
Крыла білят ся
Дугу помалювали

І здивуваня
Вся сотворіня
Вшыток сьвіт одновлений
Мудріст мудрости
Сьвітло сьвітлости
Бог в дітя воплочений

І люде многы
Вшыткы убогы
Ради Пана витали
Полны натхніня
З віром спасіня
На коліна припали

Долго чекали
Долго зітхали
І небо розгоріло
Пекло замкнене
Небо втворене
Стало ся Слово Тілом

Спит іщы сонне
Дітя промінне
В тишы убогой стрихы
На лицях білых
На ґамбці милій
Являют ся усьміхы

Так і в святыни
Од той Дітины
В тишы побожны дії
Очы ся росят
Душы возносят
В серця плынут надії

Люляй Дітино
Люляй пташыно
Наше умилуване
Як ся розбудит
Для вшыткых люди
Спасіньом ся нам стане

Отож Мария
Чыста лелия
При ній Йосиф старенькій
Стоят пред нами
Пред пастушками
З усьміхом солоденькым

Гей люде просты
Бог з нами гостит
Скінчений час недолі
Дає нам себе
Слава на небі
Мир людям доброй волі

Радіст з земныма
Бо над вшыткыма
Ясніє блеск багряний
Челюст розверта
Погибель чорта
Зыходит Пан над паны

З польского перевела
ЮЛІЯ ДОШНА

****

Карпато-Русиньскій Науковий Центер дає до відомости, же оголошує каждорічну

Нагороду ім. Александра Духновича в области русиньской літературы фундациі Штефана Чепы

Премія в сумі 1000 долярів буде дана за найліпшы творы в поезиі ци в прозі писаны по русиньскы, котры были надрукуваны за дотеперішній 5-річний період.

Нагорода ім. Александра Духновича помагат хоснуваню русиньского языка в творах, котры приносят значучий вклад до русиньской літературы. Премія є фінансувана Штефаном Чепом з Торонта і выдавана Карпато-Русиньскым Науковым Центром.

Книгы красной прозы і поезиі, надрукуваны в періоді од 2003 по 2007 рокы мают право до Нагороды в 2008 році. Авторам або выдавцям треба представити і предложыти 3 екземпларі каждой книжкы з коротком біографійом. 1-го квітня 2007 рока буде остатнім дньом засыланя вшыткых матеріалів.

Члены комісиі: Елейн Русинко (ЗСА), Мария Павловская (ЗСА), Валерій Купка (СР)

2 екземпларі книжкы треба посылати на адрес:
Professor Elaine Rusinko
Department of Modern Languages and Linguistics,
UMBC, Baltimore, MD 21250,
USA (e-mail: rusinko@umbc.edu)

1 екземпляр на адрес:
Doc. PhDr. Valerij Kupka,
Važecká 12, 080 05 Prešov,

****

Авторскы стрічы двох надій наймолодшой лемківской поезиі

Стараньом о. Петра Пупчыка, пароха креницкой православной парафіі, в циклю минулорічных стріч з творцями, в вечырковий час, 19 грудня орґанізувано авторску стрічу двох молодых поетес, місцевых, креничанок – Оксаны Грабан і Адрияны Макух. Обі уж, хоц такы молоды, встигли задебютувати друкуваным словом.

Оксана Грабан, річник 1989, пілтора рока тому здобыла выріжніня в конкурсі „Wrzosowisko VI" (обчисленым на польскых, лемківскых і словацкых творців), єй верш *Баницка церков* опупликувано тіж в поконкурсовым выданю. Товды тіж, в 2006 році, запрошено ю на Лемківску Творчу Осін, а пак в „Антологіі XIV Лемківской Осени" опубликувано два єй вершы.

Адрияна Макух, річник 1991, перший свій верш (хоц не перший написаний) – *Никыфор* опубликувала в нашій „Лемківскій Ластівочці" (Нр 17 – 2004), будучы товды в першій клясі ґімназиі, маючы лем тринадцет років. Мала тіж, подібні як Оксана Грабан, свою значучу участ в выданю „Spotkanie z wierszem" (Krynica-Zdrój 2005) – збірці верши молодых поетів – ґімназиялістів.

Обі од дітинства брали чынну участ в культурным жытю нашой найближшой суспільности, як ученіці лемківского языка выступували в вертепах, сценічных представлінях. В тым остатнім взгляді особливі запамятала ся нам Адрияна Макух. В 2002 році, в лемківскій адаптациі італійской леґенды *Амаль* прекрасно заграла ролю... Матери, по чым Олена Дуць-Файфер написала в Бесіді: *Сут матічны місця, сут выняткови діти, сут люде, котрым не выстарчат штоденне зъіданя хліба, лем прагнут дужат до чогоси красного, зворушаючого, выняткового*. Думам, же тота секвенция цілком оддає тіж настрій і вагу представляной ту стрічы.

Обом молодым поетесам наразі іщы легше пише ся по польскы. Та сут переконаны о потребі творіня красного слова рідном – лемківском бесідом. (пт)

На авторскій стрічы. Од ліва: Оксана Грабан, Адрияна Макух; фото: С. Канюк

ОКСАНА ГРАБАН

***

Нашлам скриночку,
котра лежала на поді
посеред
стырты старины.
Отворилам єй,
а зо середины
вылетіла радіст,
ничым змый –
выползал гнів.
До скриночкы гвышла
туга,
розпыхала ся,
бо і она
хоче найти там
одробинку місця.

***

Залишыти по собі сьлід
бы загостити в памяти
незабытя
Залишыти запискы
записаны кырвйом
на челі невинности

Стояти
на краю пропасти
до котрой
штоси нас пхат
А може забыти?

***

Наслухувати
як краплі дощу
падают зо стріхы
і вдаряют
о землю

Наслухувати
як краплі дощу
сплывают
по штыролистній
комаличці

Наслухувати
як краплі поту
стікают струмочком
по лици

Непотрібна молитва
о дощ
выстарчыт
плач дощу

***

Засьвічам сьвітелко тепла –
сьвічку
з замірom
оддати Тобі поклон

Примыкам очы
і виджу добро

Іде вздолж
гірской долины
шепоче молитву

Bracia Ikara

Zmieniam skrzydła,
Ale nie potrafię
Czerpać ciepła garściami.

Ptaki myślą,
Że jestem już tak wysoko,
Niebawem
Nie sięgną za mną wzrokiem
Oślepione blaskiem
nieustającym

A mnie się wydaje,
Że to nie przez światło,
To zza chmur
nie będzie mnie widać,
Aż w końcu nie dotknę ziemi.

Tam będzie pusto,
Cicho,
Samotnie...
I ciemno.

Człowieczeństwo

Zrodzona z chaosu
tracę resztki człowieczeństwa
które w górskiej połoninie
nie czuło się obco
nie bało się
stąpać boso
po rannej rosie
po nagich kamieniach
mchem porosłych

Ze spokojem
dotykając palcami
opuszczonych ostów
niesiesz w sobie
światło

Ukrywasz
okaleczone oblicze

Przez szklistość skał
od których echo
powraca
szeptem zakazanym
widzisz innych

АДРИЯНА МАКУХ

Никыфор

Тяжкы пальці
краєвиды креницкы
малюют на картці.
Старий чловек на мурку сідит,
продає образы,
люде преходят, тыкают,
высьмівают часом.
Зношена кошеля,
стары холошні,
пару мідяків в бляшанці
за спіняжений малюнок –
адде маєток його.
Та не ма ся за бідного,
щесливий він, бо любит
тото што робит,
має свій сьвіт
і тото му старчыт.
Приятеля має,
што при ним заєдно
і безпечний – певний ся чує,
і тото видно

Люде не вірят в него, гварят:
самоук, примітивіста!
По роках ся зачудують...

Велькій Артиста

Zakochanie...

Przyszła tak znienacka,
Usiadła i odejść nie chce.
Trzyma się kurczowo serca
i cicho szepce:
Kochaj tego! On jest
Twoim przeznaczeniem.
On miłością jest Twoją!
Bezradnie się jej poddaję,
Rozkładam ręce i patrzę...
Po chwili myślę:
faktycznie go kocham.
I tu sielanka się zacznie!
Jestem szczęśliwa
i uśmiechnięta,
Serce bije mi mocniej,
Żyje mi się radośniej.
Ja też coś dla niego znaczę!
Jestem dla niego
kimś ważnym!
Myślę, że wiecie.
Jeśli nie, to wam powiem.
Gdy się jest zakochanym,
Świat staje na głowie.

Życie

Nazywamy to wszystko życiem.
Czy to ma sens, czy może nie?
Każdą rosę poranną,
każdy poranny deszcz.
Pocałunek z rana
i na dobranoc.
Wieczorną chorobę i szczęście.
Ludzie, którzy grają w nim
główną rolę,
Są kierowani przez reżysera –
Boga.
Całość, to wielka kula ziemska
obracająca się wkoło.
Dobro i zło.
I miłość, która wplata się
głęboko w serca.
Aż na dno.
Wszystko jest takie dziwne,
niezrozumiałe.
Czasami za trudne,
nie do wytrzymania.
Zło i przemoc psują dobro
budowane
przez setki tysięcy lat.
Czy to ma sens?!
Gdzie ten raj?
Któż to wie?
A może to po prostu długi sen?
Obudzimy się gdzieś daleko,
daleko stąd.
Gdzie wszystko będzie dla nas
wielką zagadką.

Злива

Днес од рана велька злива,
ціле небо гырмотливе.
Блискавиці што минуту –
вшыткы як на єдну нуту.
Аж ту – темно як в пивници,
згасло сьвітло на улици.
Дощ затинат,
в шыбы дзвонит,
чути гейбы табун кони.
Люде толчут ся по млаках,
вырчат: „Што за буря – така!"
Каждий глядат схороніня,
хоц на хвилю, для вытхніня.
Парасолі з вітром в бою –
гейбы змыі паперьовы.
Каждий лем головом кыват:
Чым ся скінчыт тота злива?

(перевьюл пм)

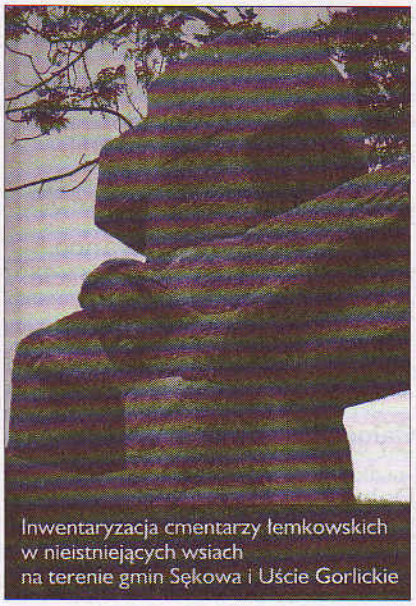

Ks. Roman Dubec, Adam Janczy, INWENTARYZACJA CMENTARZY ŁEMKOWSKICH W NIEISTNIEJĄCYCH WSIACH NA TERENIE GMIN SĘKOWA I UŚCIE GORLICKIE, Diecezjalny Ośrodek Kultury Prawosławnej „Elpis" w Gorlicach, Gorlice 2007, str. 326, ISBN 83-913884-3-3

Книга – документ. Велькій, важний документ. Благородна праца представленых на передній страні Авторів, але тіж – на боці дакус – Давида Квокы, якій выконал проєкт окладинкы, та, і передовшыткым, ґрафічну документацию вшыткых памятників; Томы Квокы, якого авторства сут вшыткы кольоровы знимкы (з гором третя част книгы); Петра Малецкого і Уршулі Василюк, якым завдячат выданя технічну інвентаризацию. Перечислюю Іх зо сатисфакцийом сполніня належной редакторской повинности і такой з глубоком пошаном для Люди доброй роботы.

Што до самого благородного задуму выданя реченого документу послужу ся выімком зо вступного слова Выдавці:

(...) Inwentaryzacje, obok sukcesywnych prac zabezpieczających zachowane nagrobki i krzyże przydrożne, wydają się niezwykle potrzebne, wręcz konieczne. Naturalne wietrzenia piaskowca, czy zaś zdarzające się często umyślne uszkodzenia mechaniczne sprawiają, że z roku na rok odczytanie inskrypcji staje się coraz trudniejsze, a w wielu przypadkach wręcz niemożliwe. Przygotowana przez nas inwentaryzacja (...), oprócz faktograficzno-opisowej części, zawiera również Inskrypcje, które udało się odczytać. Niestety mamy świadomość, że za lat kilka ich odczytanie może stać się niemożliwe. Pragniemy zachować to, co jeszcze można uratować, przynajmniej – na kartkach papieru.

Зъінвентаризувано останкы нашого чудового каменярства в селах: Баниця (к. Ґладышова), Білична, Долгє, Липна, Незнайова, Радоцина, Вышній Реґєтів, Чертіжне і Чорне. На інвентаризацию, забезпечыня, реновацию чекают... Гей, легко поставити трикрапок, тяжше выконати тоту – виділо бы ся – невыконалну працу. Та з тугом позераме на святу руіну нашой Вітчызны, на закутины од давен-давна не дітхнены теплом чловечом руком і глубоко віриме, же вельо ся іщы поведе выконати ТЫМ ЛЮДЯМ!

...А з другой страны – немалом похыбком было бы не зауважыти, же Єпархіальний Осередок Православной Культуры „Елпіс" в Ґорлицях, якій змысном і працовитом головом і руком веде о. Др Роман Дубец, стає ся важным выдавничым осередком. Наступным. Нашым. І якже ся ту не радувати!

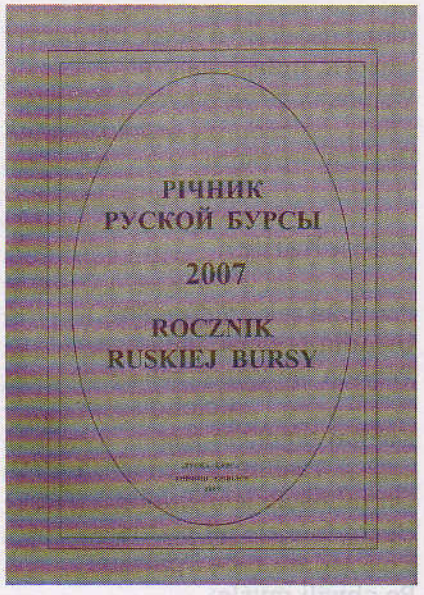

РІЧНИК РУСКОЙ БУРСЫ 2007/ ROCZNIK RUSKIEJ BURSY, зредаґувала Олена Дуць-Файфер, Ґорлиці 2007, стор. 236, ISBN 978-83-88866-42-5

Хотячы не на сухо представити зміст Річника, найліпше было бы обшырно привести слова *Вступу* Олены Дуць-Файфер. Та понеже в нашых обставинах то неможливе, мусит нам старчыты лем така інформация з оного *Вступу*:

Специфіку добору і пропорций текстового материялу в тогорічным чыслі вызначыли дві події. Єдном з них была минулорічна наукова конференция, орґанізувана през Стоваришыня „Руска Бурса" при спілучасти Педаґоґічной Академії в Кракові „Дылематы лемківской достоменности – історичний, культуровий, языковий, громадскій аспект". А другом, припадаючом на 2007 рік шістдесята річниця Акциі „Вісла" і рівночасний з ньом ювілей шістдесятьоліття дня народин Петра Мурянкы...

Мушу речы – „копнула" мя не лебо яка чест. Бо і на дедикацийній страні написано: *Выданя ґу упамятніню 60 річниці Акциі „Вісла". Посвячене Петрови Мурянці в 60 річницю Його народин* і мене (порожнього) барз гласкат перший з берега текст:

– *Етнічніст в літературній експозиції – річницьовы одкликаня* Олены Дуць-Файфер (двомовно).

Дякуючы товды барз красні Пані Редактор за чест нияк несподівану, перейду (по надміню, же в традицийым розділі „Документы" маме писма в справі одданя маєтку Руской Бурсы з років 2003-2005) до представліня – лем – наголовків і Авторів окремых дописів. Лем. Хоц, по правді, уж саме тото явит нам образ богатства выданя.

В розділі „Дискурс" стрічаме такы адде дописы:

– *Tożsamość etniczna jako obiekt manipulacji politycznej: przykład Rusinów łemkowskich XVIII-XX w.* (część pierwsza) Анджея Зємбы;

– *Łemkowie i Łemkowszczyzna w międzywojniu – wybrane zagadnienia polityczne* Пшемыслава Мазура;

– *Rola religii w procesie kształtowania się tożsamości Łemków w XIX-XX w.* Анны Крохмаль;

– *Kościół greckokatolicki i Kościół prawosławny na Podkarpaciu w latach 1956-1999 i wpływ tych Kościołów na tożsamość łemkowską* Анджелікы Новак;

– *Łemkowie a ruch rusiński* Себастияна Дубєля-Дмитришына;

– *Pomiędzy tradycja a współczesnością. Ewolucja konstruktów tożsamościowych karpatorusińskich liderów etnicznych* Евы Міхны;

– *Катеґория своє – чуже в лемківскых культуровых текстах* Олены Дуць-Файфер;

– *Wybrane problemy standaryzacji języka łemkowskiego* Генрика Фонтаньского;

– *Часословна реальніст Талергофа (на основі „Дневника Лемка з Талергофу")* Орины Гутыряк;

– *Текстовы функциі часослів в лемківскых байках* Едиты Плашевской;

– *Łemkowie w oczach polskiej młodzieży* Евы Казьмєрчак;
– *Stereotyp Łemka-chłopa w kulturze* Едиты Ткач.

В розділі „Інспіраціі" в короткых, але цінных текстах представляют ся нам Варвара Дуць, Анна Рыдзанич, Ева Лучейко і Кароліна Круль. Завершат Річник („Рецензіі і справозданя") текст Євы Казъмєрчак *Моі імпресіі з Выставы Сучасных Русинскоязычных Выдань по 1989 р. в Ягайлоньскій Бібліотеці.*

Остатній Річник є двараз обшырнійший од попередніх. Та тішыт не лем тото. Є тіж вельо ціннійший што до добору материялів. А уж факт – же серед тых матриялів видиме лемківскоязычны науковы праці молодых, барз молодых Авторів, студентів лемківской філології, же заорюєме власныма руками іщы єден, барз занедбаний загін лемківской толокы – тішыт найбарже.

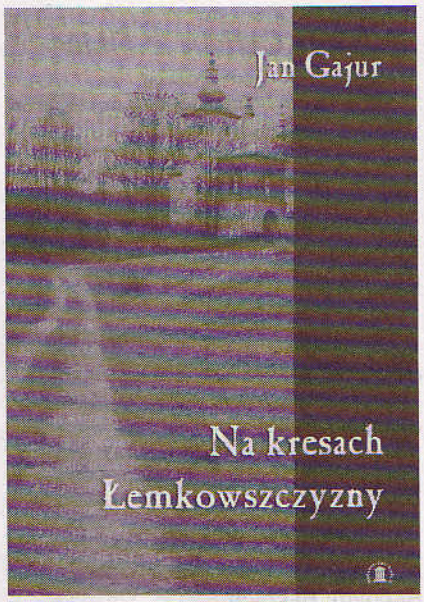

Jan Gajur, NA KRESACH ŁEMKOWSZCZYZNY, Wydawn. Arete II, Krosno 2006, str. 120, ISBN 83-89-688-77-8

То четверта уж і хыбаль направду остатня книжка циклю Яна Ґаюра. Три попередні мали мы дяку шырше презентувани на нашій „Полиці". З том даме сой уж спокій. Автор, чого тяжко было зрештом ся сподівати, не одмінил ся. Попри ясным – білым, оферує і чорне, попри солодкым і квась, квасьоту. Як пробку (хоц не найбарже репрезентацийну) – поміщаме на стор. 26 выімкок з єдного з уступів.

А кади бывал? Был в Ославици, Смільнику, Душатині, Туриньскым, Репеди і Щавным, Полонній та околицях, в Волици, Нагірянах і Пельни, Мымоню, Одреховій і Синяві, обох Воробликах, Яблоници Польскій (до войны наполовину рускій), закінчыл же прогульку кобылами на Русенковым Острові – Чорноріках, Ванівці, Ріпнику, Бонарівці і Красній. Мож ся з ним прогультнути. За 16 злотых і 98 ґроши, тілко коштує книжка.

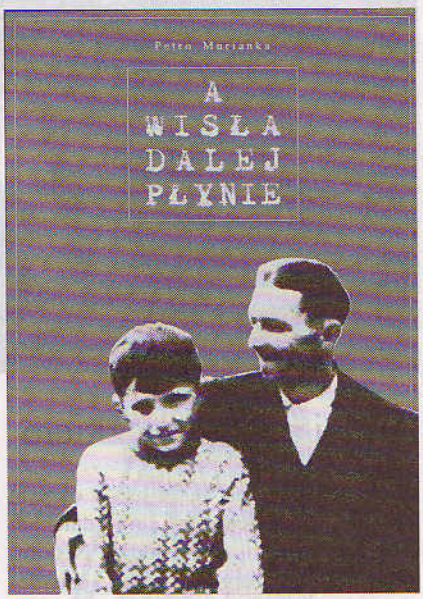

Petro Murianka, A WISŁA DALEJ PŁYNIE, Stowarzyszenie Łemków, Krynica – Legnica 2007, str. 205, ISBN 13-978-83-923771-5-3

Написана пред осмома роками жменя споминів з дітинства (до 15-го рока жытя), з деякыма ретроспекциями, куканьом до родинного ай нароного минулого. Написана, як єдиний з моіх творчых образів, цільово по польскы, адресувана передовшыткым „до Сусідів". Але буде мі барз мило, кєд і рід мій, горячо улюблений, лемківскій кукне на страничкы далекых, сполненых і несполненых моіх дітинячых надій – пережывань. То тілко, значыт ся – і так о вельо за дуже, одавторского слова. **(пт)**

А Вісла дальше плыне!

Така назва книжкы Петра Мурянкы, яка появила ся минулого рока, де на 205 сторінках высвітлена доля Лемка выселеного з рідной Лемковины на західні, понімецкы землі Польщы, згідно Акциі „Вісла". На фактах высвітлена в реальным жытю доля выгнанця од самого дітинства.

Трудно чытати без слез жытьову дорогу прожываючых в оточыню не-Лемків (...).

Туга за рідным крайом, Лемковином, ранила серце і не давала спокою як в ден так і в ночы. Але безмежна любов до рідной землі гартувала дух і укріпляла надію на поверненя – де гробы предків, якы тисячы літ жыли в Карпатах і як лем могли, берегли віру, культуру і традицию.

Жытьова дорога Лемків на выгнаню то само што ходити босыма ногами по стернях. Далеко не вшыткы пережыли тоту трагедию і на вікы спочыли в чужій земли, а не дожыли часів, коли єдны повернули в рідны горы, а другы організували кормильне жытя на выгнаню.

Книжка Петра Мурянкы „А Вісла дальше плыне" дуже цінна, особливо для молодого покоління, штобы знали яку ціну платили іх діды і прадіды за любов до рідной землі та збережыня віры, історії, культуры і традиції своіх предків.

Тоту книжку потрібно перевести по лемківскы і англійскы, жебы чытали Лемкы якы жыют в ріжных краях. Думам, же то лем перший том і далі піде бесіда о жытю Автора, в тым і в гнешні часы.

Петро Когут

ПРОДАМ!

Продам поле, 0,64 гектаря, прекрасно положене над Климківскым озером; 1,5 км од центра Устя Руского (Ґорлицкого). Ціна 200 000 зл.

Контакт, телефон: (018) 351-62-44.
Мож бесідувати по лемківскы.

●

Sprzedam dom z wygodami – 3 pokoje, kuchnia, łazienka, piwnica; gazowe ogrzewanie, kanalizacja; 30 + 30 = 60; dwie działki uzbrojone i budynki gospodarcze; 4 ha ziemi w dzierżawie (kto chciałby pole lub nie). Jest blisko cerkiew.
Stefan Pawełczak, Gawrony 11
59-305 Rudna, pow. Lubin.
Telefon: (78) 355-94-85

НИКОЛАЙ ГВОЗДА

Є то так

Ясно світит сонце,
коло нього звізда,
всадил ся воробель
ластівкам до гнізда.

Треба бы ластівкам
добрі подумати,
як воробля з гнізда
могли бы выгнати.

Так і нашы предкы
дост біды зазнали,
покы до рук своіх
слободу дістали.

Не іли колачы,
мололи во млинци,
нихто ім не гварил,
же они чужынці.

О тім роздумую,
не знам ся змірити,
чом ся нашы люде
так знают ділити?

Тілько раз єс чловк,
кілько познач речи,
повідж, чоловіче,
де хочеш утечы?

Наньо, мама, сестры,
як вінец сплетений,
не думай ты собі,
же будеш спасений.

Зоз єдного тіла,
кровли а і кости,
а тепер ся зрікаш
свойой народности.

Може бы єм згадал,
де є правда скрыта:
дакотры ся боят
о свої корыта.

– Не смотте до світа,
што ся блищыт красше,
снажте си хранити
тото, што є наше.

Wilci nad Sanoczkiem

Wiele wskazuje na to, że już w okresie rozbicia dzielnicowego, na dalekich obrzeżach Polski, w Beskidzie Niskim, miały miejsce zorganizowane osiedlenia ludności polskiej. Jest taka bardzo, bardzo stara wieś, zwana kiedyś „Wilci", dzisiejsza Wolica, której początki sięgają XII wieku. (…) Fala nowych mieszkańców posuwała się z wolna; najpierw objęła Sądecczyznę, później posuwała się na Gorlice, Krosno i dalej na wschód. Monarchom zależało, by owe „rogatki państwa były jak najliczniej obsadzone przez element polski. Mimo tej akcji, jeszcze wiek później łatwiej spotkać było w Beskidzie niedźwiedzia , niż człowieka. Dopiero w czasach Kazimierza Wielkiego obecna Łemkowszczyzna zaroiła się od nowych osiedleńców. Działo się to za przyczyną przyłączenia do Polski Rusi Czerwonej. Element „wschodni" w sposób naturalny parł na zachód. Od południa, zza Karpat ruszyli na te tereny wołoscy nomadowie, pasterski konglomerat Rumunów, Albańczyków, Wołochów, Madziarów, Rusinów i innych grup etnicznych.

(Jan Gąjur, Na kresach Łemkowszczyzny, Krosno 2006, str. 47-48)

Nu-nu! – *[Z]a przyczyną przyłączenia do Polski Rusi Czerwonej [e]lement „wschodni" w sposób naturalny parł na zachód…*
A później Rumuni, Albańczycy, Wołosi, Madziarzy, Rusini i inne grupy etniczne w try miga zrutenizowali się. Polacy też. Nu-nu!

Максим і Клим

Максим з Климом іхают потягом з Ґрибова до Санча:

— Ой — зітхнул Максим.

— Ох! — зітхнул Клим.

— А, дай спокій, Климе — повіл Максим — престанме бесідувати о санациі.

•

Рік 1946. Максим і Клим запонурены, але все бесідливы:

— Повідж мі, Климе, хто вынашол зыґарок.

— Міліциянт пребраний за партизанта, в мене на поді.

•

— Повідж мі, Максим, чом вшыткы стают з місц, кєд скандують: Бьєрут, Бьєрут.

— Жебы не сідити.

•

— Максим, ты твердий православний, гей?

— Та вірю, але мало практыкую.

— А гварили мі, же ся ґу комунізмови скланяш…

— Гей, практыкую, але не вірю.

•

Клима затруднил секретар партиі, жебы тот оповідал му жарты. Стріча одбыла ся в люксусово уряджениї сали.

— O spójrzcie, towarzyszu Klim, za niedługo w Polsce wszyscy tak będą mieszkać…

— Пане, секретар, хто ты, я ци вы, має оповідати жарты?

Каждий про себе

(байка)

Де было, там было, в краля то было. Была кральовна і мала єдного сына. А тот сын ходил по полювачці. А была єдна жена худобна. Та тота худобна жена ходила до кральовны а заєдно мала звык приповідати: „Каждий про себе". Назлостило то кральовну та й так повіла мужови:

— Я з тов жебрачков дашто зроблю, бо она мі ніґда не подякує, лем повіст – каждий про себе.

Тай кральовна забалила отроу до паперя і дала жебрачці. А жебрачка тото принесла домів, положыла на стіл. Пришла велика бурка. А сын кральовны ходил по полювачці і пришол до ней, до той жебрачкы. А она му повідат:

— Вы сте ходили по полювачці, змокли сте, выстали, ту ваша мамка дала дашто до паперя, розбальте собі а закусте.

Він взял, розбалил, закусил а ся такой перевернул на лавку. Жебраци приходили ту пізно, так деска коло полудня і ся чудували, же чом так долго спит. Пішла жебрачка до краля і повідат:

— Ваш сын, кралю найяснійший, пришол до мене і спит, я го не можу збудити.

Матір одраз знала, же што ся стало, але отец не знал, та й повідат жені:

— Жено, я беру дохторя, іду смотрити, што ся стало з ним, же він так спит.

Вышол краль з дохторьом, попозерают, і дохтор повідат:

— Він отрутий. А што сте му давали істи?

— Я нич, лем што мі дала його матір – тоты бухты, він закусил і такой собі люг спати. — А до ся іщы выгугнала: — Каждий про себе.

На основі запису Михала Гыряка.

Послухайте вшыткы люде лемківского роду —
хто в тым краю рідным, бідным
каламутит воду.
Послухайте, може ся вам
придаст тото в біді,
може навчыт шанувати
братів і сусідів.

(Амроз)

Місце для рефлексий

Речы бы мі гнеска, так за рядом – як ся святкувало. Але не буде гнеска за рядом, не буде о Святок святкуваню. А кєд бы сесе, о чым хцу речы, за святкуваня взяти (бо такым бы мало і быти), было оно, а і дале є – ...а, най не выречу!

Кукнул єм до Білянкы, бо в казетх гучало – же зыйдут ся гын люде, такы якы сут (інчых неє), на референдум – ци си таблицю на обох кінцьох села і по лемківскы выписати, понеже мы г цивілізуваній Европі уж (ци зас).

...Сідит терньом во мі оне, што єм виділ, што єм чул. А іщы барже – што-м г Інтернеті вычытал (ту, Горі, між Інтернет фунґує). І повім: пережыл єм Австрию, виділ єм санацию, позерал єм на воєнну мецию, на час „кому істи", але тото што зробила з людми реверендова, чорна демокрация – того ся моім умом поняти не даст. ***(пт)***

W NUMERZE:

str. 2 – prezentacja numeru;
str. 3 – *Nowiny - nie nowiny, nie tylko z Łemkowyny* – z życia łemkowskiego/rusińskiego kręgu kulturowego;
str. 4 – *Z prasy, z komentarzem i bez*;
str. 6 – *Zwidy Talierhofu* (Herwig Hoeller) – refleksje z uroczystości państwowych w Tallerhof (Austria).
str. 8 – *Dzień Pamięci* (Łuka Suk) – reportaż o Dniu Pamięci o. D. Chylaka w Legnicy;
str. 10 – *Słońce wschodzi i zachodzi* (Petro Trochanowskij) – refleksje na temat jednoimiennej inscenizacji utworu Petro Murianki;
str. 13 – *100 numerów „Besidy"* (pt) – refleksje;
str. 14 – *XV – jubileuszowe Spotkanie z Kulturą Łemkowską w Gorzowie* (Elżbieta Matczuk) – fotoreportaż;
str. 16 – *Zestawienie sporządzone z kart przesiedleńczych ludności łemkowskiej, przesiedlonej z powiatu Nowy Sącz (cz.6.)* (PUR);
str. 18 – *Z Berlina do Boguszy... balonem... w 1899 roku* (Bogdan Horbal) – reprodukcja tematycznych wydarzeń i odautorskie refleksje;
str. 21 – *Mizerna cicha* (Teofil Lenartowicz) – kolęda, przekład na j. łemkowski Julii Doszny;
– Anons o literackiej Nagrodzie im. A. Duchnowycza;
str. 22 – *Spotkania autorskie dwu nadziei najmłodszej poezji łemkowskiej* (pt); wiersze Oksany Graban i Adrianny Makuch;
str. 24 – „Z wydawniczej półki": *Inwentaryzacja cmentarzy łemkowskich...* (ks. Roman Dubec, Adam Janczy; *Rocznik Ruskiej Bursy* (red. Helena Duć-Fajfer); *Na kresach Łemkowszczyzny* (Jan Gajur); *A Wisła dalej płynie* (Petro Marianka);
str. 26 – *To tak jest* (Nikołaj Hwozda) – wiersz; *Wilci nad Sanoczkiem* (Jan Gajur) – fragment z książki autora; *Maksym i Kłym* – dowcipy;
str. 27 – *Każdy dla siebie* (zapis M. Hyriaka) – bajka ludowa; *Miejsce na refleksje* (pt).

Na pierwszej stronie okładki: *Zima na Jaworzynie Krynickiej*, foto: Piotr Basałyga;

Na ostatniej stronie okładki: *100 numerów „Besidy"* – reprodukcja numerów archiwalnych

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

„B E S I D A" - dwumiesięcznik Zarządu Głównego Stowarzyszenia Łemków ♦ Redaguje zespół: Piotr Basałyga, Helena Duć-Fajfer, Andrzej Kopcza, Damian Trochanowski - redaktor naczelny, Piotr Trochanowski ♦ Adres redakcji: 33-380 Krynica Zdrój, skr. poczt. 83; e-mail: besida@gmail.com ♦ Kolportaż: Zarząd Główny Stowarzyszenia Łemków, 59-204 Legnica 6, ul. Zofii Kossak 6 (internetowa strona: http://www.stowarzyszenielemkow.pl) - na ten adres należy składać zamówienia na prenumeratę ♦ cena pojedynczego egzemplarza – 3,50 zł,- plus opłata za przesyłkę. Przedpłata na prenumeratę roczną, z kosztami przesyłki - 33,00 zł. Konto: PEKAO SA o/Legnica 03 1240 1473 1111 0000 2521 9690 z dopiskiem: Na prenumeratę „Besidy"

Redakcja zastrzega sobie prawo skracania materiałów. Poglądy redakcji nie zawsze są zbieżne z poglądami autorów artykułów.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

Numer wydano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Walter Maksimovich
Digitally signed by Walter Maksimovich
DN: cn=Walter Maksimovich, o=www.lemko.org, ou, email=walter@lemko.org, c=US
Date: 2010.03.03 08:14:05 -05'00'

100 нумерів „Бесіды"
Бесіда